

KAPITEL II

DEN INDENLANDSKE KONJUNKTUR

II.1 Oversigt

Stabil udvikling i dansk økonomi 1997-99

Forventningerne til den danske økonomi er positive. Den danske vækst vil i 1997 ligge over væksten hos vores samhandelspartnere, og den ventes at ligge på linie hermed i de kommende år. Den offentlige saldo bliver forbedret markant i 1997, og der ventes et svagt stigende overskud på de offentlige budgetter i perioden 1997-99. Samtidig vil betalingsbalanceoverskuddet stabilisere sig på omkring 15 mia. kr., og inflationen vil være behersket. Beskæftigelsen ventes at stige med i alt 30.000 personer over de kommende 3 år, og ledigheden reduceres til omkring 210.000 personer i 1999.

Højere eksportvækst i 1997 pga. energi og kronekurs

Den relativt høje vækst i 1997 er bl.a. trukket af en vækst i eksporten på ca. 5 pct., jf. tabel II.1. Eksportvæksten skal ses på baggrund af en forventning om, at industrieksporten ovenpå et meget svagt 1996 kan drage nytte af forøget vækst i udlandet. Også udviklingen i den effektive kronekurs, der indebærer en konkurrenceevneforbedring, som opvejer højere lønstigninger i Danmark end i udlandet, bidrager til højere eksportvækst. Endelig bidrager en stigning i energiekporten som følge af større produktion i Nordsøen og en højere landbrugseksport især i 1997 positivt til eksportvæksten. Samlet ventes netto-eksporten at bidrage positivt til BNP-væksten i 1997 og i 1999, mens bidraget er tæt på 0 i 1998, jf. figur II.1. Bortfaldet af det positive bidrag i 1998, der bl.a. skyldes lavere vækst i energi- og landbrugseksporten, er baggrunden for, at den samlede BNP-vækst er noget lavere i 1998.

Kapitlet er færdigredigeret den 12. maj 1997.

Tabel II.1 Hovedposter på forsyningsbalancen

	Årets	Mængdestigning				Prisstigning			
	priser	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----				----- Pct. -----			
Privat forbrug	544,1	2,6	2,8	3,1	2,7	2,1	2,6	2,6	1,9
Offentligt forbrug	254,2	1,9	1,7	-0,3	0,1	2,2	2,7	2,5	3,6
Offentlige investeringer	20,2	-1,4	1,3	-0,9	0,0	5,2	1,0	3,0	2,2
Boliginvesteringer	34,3	8,9	10,6	8,9	4,0	0,4	2,6	2,4	2,4
Erhvervsinvesteringer	113,2	9,1	3,0	0,8	2,2	2,7	2,3	1,9	1,9
Lagerændringer ^a	1,3	-1,0	-0,6	0,1	-0,1				
Indenlandsk efterspørgsel i alt	967,2	2,2	2,2	2,2	1,9	2,0	3,3	2,4	2,3
Ekspor i alt	344,6	2,3	5,0	3,2	4,0	0,6	2,3	0,6	1,0
Vareeksport (fob) ^b	281,5	1,9	5,6	3,0	4,1	1,1	2,0	0,3	0,8
heraf industrivarer ^c	180,2	1,1	4,2	4,0	4,1	0,7	2,8	2,4	2,4
Tjenesteeksport	63,2	4,2	2,6	4,0	3,6	-1,2	3,5	1,9	1,8
Efterspørgsel i alt	1311,9	2,2	3,1	2,5	2,6	1,6	2,8	1,9	1,8
Import i alt	298,4	1,8	3,6	3,5	2,9	0,9	3,6	2,2	2,2
Vareimport (cif)	240,6	1,9	3,1	3,3	2,7	-0,2	3,4	2,2	2,1
Tjenesteimport	57,8	1,0	6,4	4,5	4,0	5,5	4,1	2,2	2,2
Bruttonationalprodukt ^b	1013,5	2,4	2,9	2,2	2,5	1,8	2,7	1,9	1,8
Nettoafgifter ^b	154,0	4,4	2,8	3,1	2,7	2,7	3,8	4,2	1,7
Bruttofaktorindkomst	859,5	2,1	2,9	2,0	2,5	1,7	2,5	1,4	1,8
heraf private byerhverv	461,5	2,7	2,2	2,3	2,1	1,6	2,4	1,2	1,2

a) Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til BNP det foregående år.

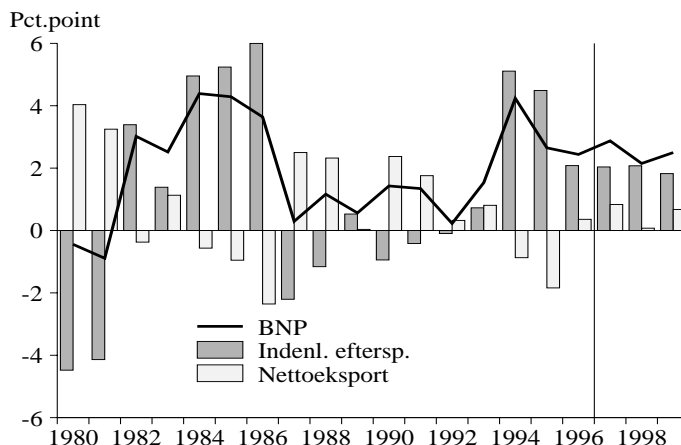
b) Inkl. eksportstøtte fra FEOGA. Definitionerne afviger fra Danmarks Statistiks nationalregnskab, hvor FEOGA-eksportstøtten modregnes under posten nettoafgifter. I nærværende opstilling er FEOGA-eksportstøtten indregnet i eksportværdien af landbrugsvarer. De her anførte tal for bruttonationalprodukt og nettoafgifter er derfor tilsvarende højere end tallene i det officielle nationalregnskab. Der er derimod overensstemmelse, for så vidt angår bruttofaktorindkomsten.

c) Eksportgruppen "industrivarer" omfatter de varer, som i udenrigshandlen opgøres under SITC-kapitlerne 5-9, ekskl. skibe og fly mv.

Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

Kilde: Danmark Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Figur II.1 Bidrag til BNP-vækst fra indenlandsk efterspørgsel og nettoeksport

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Forbrugsdrevet indenlandsk vækst

Væksten i den indenlandske efterspørgsel vil i 1997 blive 2¼ pct. med en vækst i det private forbrug på 2¾ pct. som den væsentligste drivkraft. Investeringsvæksten ventes at blive lavere end i 1996, bl.a. som følge af et fald i de ikke-konjunkturfølsomme investeringer (energi, broer mv.). Endelig vil lavere lagerinvesteringer indebære et negativt vækstbidrag herfra. Væksten i den indenlandske efterspørgsel vil også blive omkring 2 pct. i 1998-99. Dette dækker over lavere investeringsvækst og højere vækst i det private forbrug som følge af den stigning i de disponible indkomster, der følger af skatte-reformens skattelettelser.

Højere beskæftigelse og 210.000 ledige

Den samlede beskæftigelse ventes at stige med ca. 20.000 personer i 1997, hvoraf ca. halvdelen vil ske i den private sektor. De kommende år ventes den private beskæftigelse at stige yderligere, og ledigheden vil med uændret arbejdsstyrke derfor falde til omkring 210.000 i 1999. Usikkerheden på arbejdsstyrkeprognoser, specielt i forbindelse med virkningen af arbejdsmarkedspolitiske ordninger, indebærer imidlertid en ret stor usikkerhed omkring dette skøn.

Behersket dansk lønudvikling men over udlandets

Lønudviklingen har i lyset af den faldende ledighed været relativt behersket i 1996. Lønstigningerne vurderes på baggrund af de indgåede overenskomster at blive ca. 4 pct. i 1997, hvilket er lavere end det, den historiske sammenhæng mellem lønstigninger og ledighed tilsiger. Dette niveau for lønstigningerne er lidt højere end udlandets, men lønkonkurrenceevnen forbedres alligevel i 1997 som følge af faldet i den effektive kronekurs på knap 2 pct. I perioden 1998-99 ventes kun en lille forringelse af lønkonkurrenceevnen, men hvis væksten bliver stærkere end ventet, er der som følge af det relativt lave ledighedsniveau en risiko for flaskehalsproblemer og deraf følgende højere lønstigninger.

Betalingsbalanceoverskud på omkring 15 mia. kr.

Det ventes, at betalingsbalanceoverskuddet forbedres i 1997, bl.a. som følge af større energi- og landbrugseksport, og betalingsbalancen ventes igennem hele perioden at udvise et overskud på omkring 15 mia. kr. om året.

Forbedring af de offentlige budgetter

Det offentlige budget forbedres i 1997 som følge af en ret stærk stigning i de offentlige indtægter fra skatter og afgifter og en mere behersket udvikling i udgifterne. Stigningen i indtægterne skyldes dels et lidt højere gennemsnitligt skattetryk, dels en pæn vækst i de skattepligtige indkomster. Skattereformen vil i 1998 isoleret set indebære en finanspolitisk lempelse, og det er antaget, at der sker stramninger på udgiftsiden af tilsvarende størrelsesorden. Under antagelse af uændret finanspolitik i 1999 vil den offentlige saldo udvise et svagt stigende overskud i perioden 1997-99.

Ændringer i forhold til sidst

Vurderingen af konjunktursituationen er generelt mere positiv end i *Dansk økonomi, efteråret 1996*. Skønnet over BNP-væksten og prisinflationen for 1997-98 er stort set uændret, mens udviklingen på betalingsbalancen og den offentlige saldo nu vurderes mere positivt. Den næsten uændrede BNP-vækst dækker over en opjustering af forventningen til nettoeksporten i såvel 1997 som 1998, over en nedjustering af lagerinvesteringernes bidrag i 1997 samt over en nedjustering af erhvervsinvesteringerne i 1998. Forventningen om højere eksportvækst skyldes oprevison af såvel landbrugs- og energi eksport som industrieksport; revisionen i skønnet over sidstnævnte er bl.a.

foretaget i lyset af en mere positiv udvikling i lønkonkurrenceevnen (primært som følge af kronekursudviklingen). For den indenlandske efterspørgsel er den væsentligste ændring siden sidst, at lagerinvesteringerne nu vurderes at give et negativt vækstbidrag i 1997; dette skyldes primært Danmarks Statistiks revisioner af nationalregnskabstallene for lagerudviklingen igennem 1995 og 1. halvår 1996. Den mere gunstige mængdeudvikling i netto-eksporten indebærer trods højere importpriser, at udviklingen i betalingsbalancen nu vurderes mere positivt. Lønstigningerne ventes på baggrund af de indgåede overenskomster nu at blive lavere i 1997 og 1998. Endelig skal nævnes, at et ændret skøn over udviklingen i arbejdsstyrken er den væsentligste årsag til en ændret vurdering af ledighedens niveau i 1997, mens der i 1998 er sket en opjustering af skønnet over den private beskæftigelse.

Prognosegrundlaget

Prognosen er udarbejdet med anvendelse af den makroøkonomiske model SMEC og de senest tilgængelige statistiske oplysninger. Nationalregnskabet foreligger for hele 1996, mens en række indikatorer rækker ind i 1. kvartal 1997. Forløbet igennem 1996 og indikatorerne for 1. kvartal indebærer naturligt en række justeringer specielt i 1997 i forhold til en rent modelbaseret fremskrivning.¹

Tabel II.2 Centrale forudsætninger for prognosen

	1996	1997	1998	1999
Realvækst i aftagerlande (pct.)	2,0	2,4	2,5	2,5
Vækst i udlandets lønomkostninger pr. time (pct.)	3,7	3,6	3,7	3,8
Ændring i den effektive kronekurs (pct.)	-1,0	-1,8	0,0	0,0
Gennemsnitlig obligationsrente (pct. p.a.)	7,1	7,1	7,1	7,1
Timeproduktivitetsvækst i de private byerhverv (pct.)	2,5	1,5	1,5	1,5
Ændring i arbejdsstyrke (1.000 fuldtidspersoner)	-20	-7	3	0

Kilde: OECD, *Economic Outlook*, AIECE-institutter, Swedish Employers' Confederation, *Wages and total Labor Costs for Workers*, Stockholm, Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, oplysninger fra Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

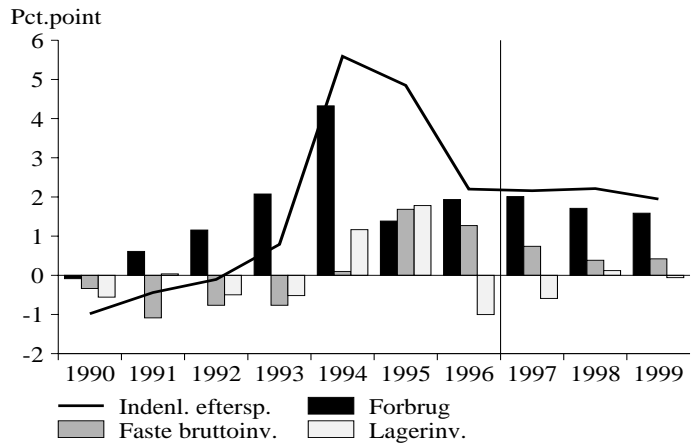
1) Nærmere oplysning om de konkrete justeringer kan fås ved henvendelse til Det økonomiske Råds sekretariat.

II.2 Indenlandsk efterspørgsel

Forbrugsdrevet vækst

Den indenlandske efterspørgsel stiger med ca. 2¼ pct. i 1997, jf. figur II.2 og tabel II.3. Væksten kan henføres til høj forbrugs- og boliginvesteringsvækst samt en moderat vækst i erhvervsinvesteringerne. Den indenlandske vækst er således bredt funderet, idet dog lagrene trækker væksten noget ned. Den indenlandske vækst skønnes at forblive stort set uændret de følgende år med det private forbrug som den væsentligste vækstfaktor.

Figur II.2 Bidrag til vækst i indenlandsk efterspørgsel fra forbrug, faste bruttoinvesteringer og lagerinvesteringer

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Tabel II.3 Indenlandsk efterspørgsel opdelt på underkomponenter

	Årets priser	Mængdestigning				Bidrag til mængdestigning i indenlandsk efterspørgsel				
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999	
	Mia. kr.	-----	Pct.			-----	Pct.point			-----
Privat forbrug	544,1	2,6	2,8	3,1	2,7	1,5	1,6	1,8	1,6	
Offentligt forbrug	254,2	1,9	1,7	-0,3	0,1	0,5	0,4	-0,1	0,0	
Offentlige investeringer	20,2	-1,4	1,3	-0,9	0,0	-0,0	0,0	-0,0	0,0	
Boliginvesteringer	34,3	8,9	10,6	8,9	4,0	0,3	0,3	0,3	0,1	
Erhvervsinvesteringer	113,2	9,1	3,0	0,8	2,2	1,0	0,4	0,1	0,3	
Lagerændringer ^a	1,3	-1,0	-0,6	0,1	-0,1	-1,0	-0,6	0,1	-0,1	
Indenlandsk efterspørgsel i alt	967,2	2,2	2,2	2,2	1,9	2,2	2,2	2,2	1,9	

a) Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til indenlandsk efterspørgsel det foregående år.

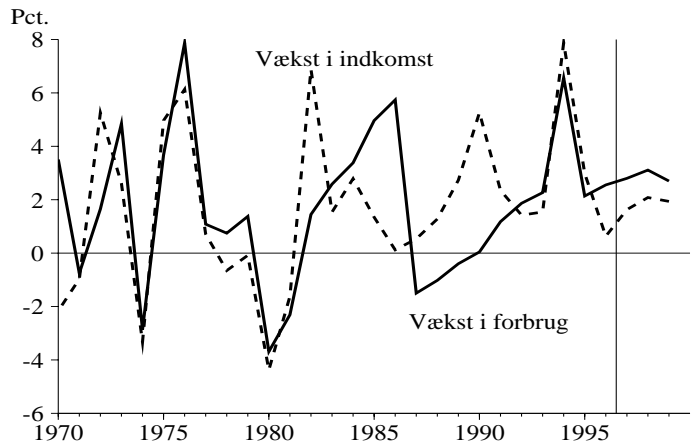
Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammentælling kan udvise små differencer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Høj vækst i forbruget

Indikatorer for udviklingen i det private forbrug peger i retning af fortsat høj vækst i de kommende år. Forbrugertilliden er positiv og voksende, og detailomsætningsindekset såvel som bilkøbet har været højt i de tre første måneder af 1997. Også udviklingen på boligmarkedet tyder på fortsat høj vækst. Det private forbrug ventes på denne baggrund at stige med 2¾ pct. i 1997 til trods for, at væksten i de disponible indkomster er forholdsvis behersket, jf. figur II.3. Væksten i det private forbrug ventes at tiltage yderligere i 1998 primært som følge af højere vækst i de disponible indkomster. Forliget om en forøgelse af bilafgifterne bidrager isoleret set til en afdæmpning af vækstraten i det private forbrug på ca. 0,1 og 0,3 pct.point i 1997 hhv. 1998. Det ventes, at bilforbruget i de kommende år vil være stort set uændret i forhold til niveauet i 1996.

Figur II.3 Vækst i forbrug og indkomst

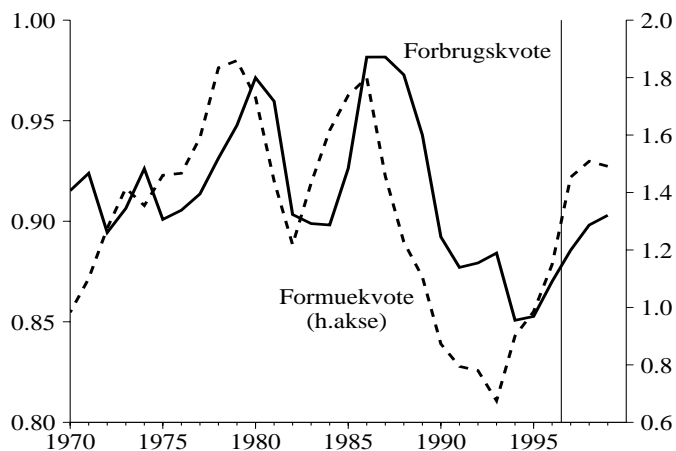
Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

**Stigende
forbrugskvote pga.
stigende huspriser**

Væksten i det private forbrug i 1997 skyldes en kraftig stigning i den forbrugsbestemmende formue, jf. figur II.4. En væsentlig faktor bag væksten i formuen er de stigende boligpriser, og forbrugskvoten ventes på denne baggrund at vokse gennem hele prognoseperioden.

Figur II.4 Forbrugs- og formuekvote

Ann.: Forbrugskvoten angiver det samlede forbrugs andel af disponibel indkomst. SMEC's indkomst- og forbrugsdefinition er anvendt, jf. noterne til bilagstabel II.5. Formuekvoten angiver den samlede private formue målt i forhold til disponibel indkomst. Formuen er beregnet som summen af finansiel-, bolig og bilformue, men ekskl. pensionsformuen, jf. i øvrigt Det økonomiske Råds sekretariat (1994): *SMEC - modeldokumentation og beregnede virkninger af økonomisk politik*.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Afdæmpet vækst i indkomster holder forbrugsvækst nede i 1997

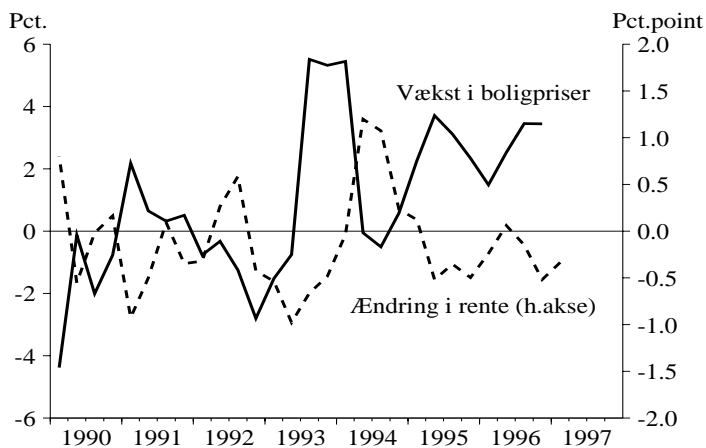
Mens udviklingen i formuen bidrager til en væsentlig stigning i det private forbrug, medvirker en afdæmpet vækst i de disponible indkomster til, at forbrugsvæksten holdes i ave. Den disponible realindkomst stiger i 1997 således kun med ca. 1½ pct., mens bruttofaktorindkomsten stiger med næsten 3 pct. Forskellen mellem disse størrelser skyldes primært et svagt stigende skattetryk, og at de offentlige overførsler, bl.a. pga. en lav regulering, kun stiger marginalt i 1997.² Væksten i den disponible indkomst ventes at blive højere i 1998, hvilket helt overvejende kan tilskrives det relativt store fald i skattetrykket, som skattereformen indebærer.

Høje kontantprisstigninger

Efter en lang periode med faldende kontantpriser på boliger er priserne vokset markant siden 1993, samtidig med at renten er faldet, jf. figur II.5. Stigningstakten i boligpriserne var stigende igennem 1996, og stigningen var i 4. kvartal 3½ pct., hvilket svarer til en prisstigning på næsten 15 pct. i årsrate. Indikatorer ind i 1. kvartal 1997 peger i retning af fortsat fremgang. Det er imidlertid ikke vurderingen, at kontantpriserne fortsætter med at vokse med så høje vækstrater gennem hele 1997. Denne vurdering skyldes for det første, at de seneste års rentefald i marts 1997 blev afbrudt af en stigning på næsten ½ pct.point, og at der ventes uændret rente i prognoseperioden. For det andet har de senere års kontantprisstigninger bragt boligpriserne op på et relativt højt niveau, hvilket i sig selv vil medvirke til en afdæmpning af stigningstakten. Den reale kontantpris er nu næsten oppe på niveau med situationen i midten af 1980'erne, hvor boligprisen sidst toppede, jf. figur II.6. Det vurderes, at kontantpriserne, der i 1996 steg næsten 10 pct., vil stige med hhv. 12 pct., 5 pct. og 2 pct. i perioden 1997-99. Stigningen i kontantpriserne indsnævrer yderligere forskellen mellem byggeomkostninger og boligpriser. Som følge af denne indsnævring i den relative boligpris forventes der fortsat høj, men aftagende vækst i boliginvesteringerne i 1997-99.

- 2) Udviklingen i den disponible indkomst påvirkes i både 1997 og 1998 af stigninger i selskabsskattebetalingerne. Dette betyder umiddelbart, at de disponible indkomster reduceres svarende til denne stigning i de 2 år. Det er valgt at fordele denne effekt, således at påvirkningen af den disponible indkomst udjævnes i fremskrivningsperioden.

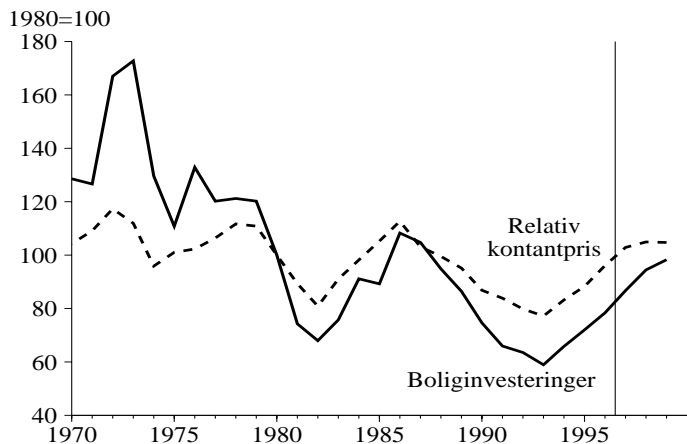
Figur II.5 Vækst i boligpriser og ændring i rente

Anm.: Væksten i købesum i pct. af ejendomsværdien i 1996 og ændringen i den 10 årige statsobligationsrente er beregnet i forhold til kvartalet før.

Kilde: Nyt fra Danmarks Statistik, *Ejendomssalg*, Oplysninger fra Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Figur II.6 Boliginvesteringer og relativ kontantpris

Anm.: Den relative kontantpris er beregnet som forholdet mellem kontantprisen (prisen på eksisterende boliger) og byggeomkostningerne på nybyggede boliger.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Fald i de ikke-konjunkturfølsomme erhvervsinvesteringer

Den private sektors investeringer bidrager positivt til væksten i den indenlandske efterspørgsel i 1997. Dette kan primært henføres til de private byerhvervs investeringer, mens investeringerne i de ikke-konjunkturfølsomme erhverv ventes at falde, jf. tabel II.4. Det markante fald i de ikke-konjunkturfølsomme sektors investeringer skyldes primært færre investeringer i offentligt koncessionerede selskaber.

Tabel II.4 Investeringer opdelt på underkomponenter

	Årets priser	Mængdestigning				Bidrag til mængdestigning i investeringer			
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	Pct.				Pct.point			
Offentlig sektor	20,2	-1,4	1,3	-0,9	0,0	-0,2	0,1	-0,1	0,0
Boliger	34,3	8,9	10,6	8,9	4,0	1,4	1,8	1,7	0,8
Erhvervsinvesteringer	113,2	9,1	3,0	0,8	2,2	5,7	2,0	0,5	1,5
Byerhverv	66,7	7,9	6,6	3,0	2,1	3,0	2,6	1,3	0,9
Landbrug mv.	7,7	13,1	2,3	2,1	2,1	0,5	0,1	0,1	0,1
Energi, transport mv.	38,7	10,4	-3,2	-4,0	2,5	2,2	-0,7	-0,9	0,5
Lagerændringer ^a	1,3	-5,5	-3,2	0,7	-0,3	-5,5	-3,2	0,7	-0,3
Investeringer i alt	168,9	1,4	0,9	2,8	2,0	1,4	0,9	2,8	2,0

a) Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til "investeringer i alt" i det foregående år.

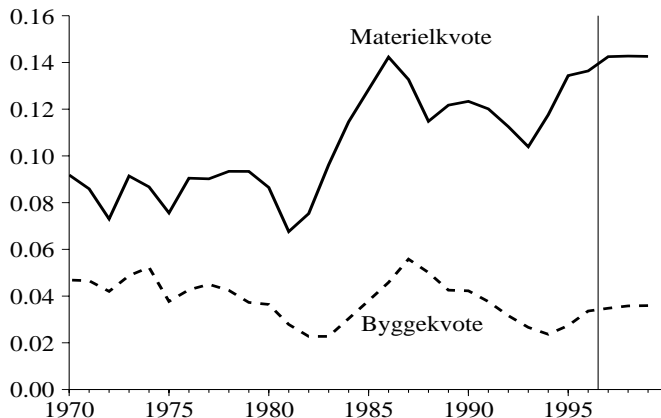
Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammentælling kan udvise små differencer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Højt niveau for investeringerne i de private byerhverv

Den høje vækst i de private byerhvervs investeringer i 1997 skyldes høj vækst i såvel bygge- og anlægsinvesteringerne som materielinvesteringerne. Væksten i materielinvesteringerne ventes at aftage i fremskrivningsperioden, men som det fremgår af figur II.7 ventes de, bl.a. som følge af det lave renteniveau, at forblive på det høje niveau. Bygge- og anlægsinvesteringerne steg kraftigt i 1996. Der ventes mere moderate stigninger i byggeinvesteringerne i prognoseperioden, og byggekvoten vil således være stort set uændret.

Figur II.7 Materiel- og byggeinvesteringskvoter i de private byerhverv

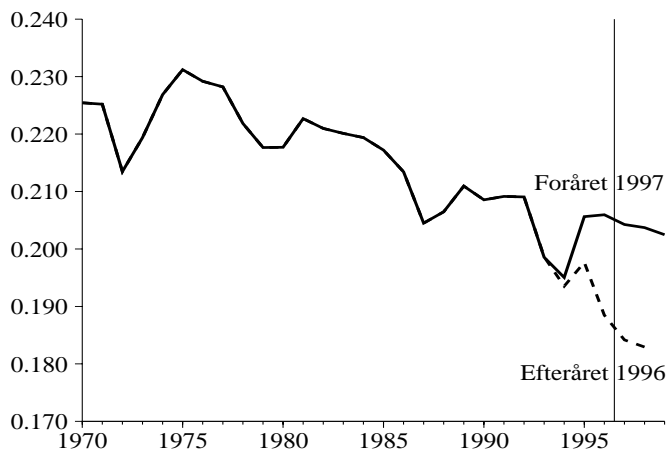
Anm.: Materielinvesteringskvoten er defineret som materielinvesteringerne i forhold til BFI. Bygningsinvesteringskvoten er defineret analogt.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Ændret udvikling i lagerkvoten

I *Dansk økonomi, efteråret 1996* forventedes en lagernedbrydning i 1996. Lageropbygning i 2. halvår 1996 samt store revisioner af nationalregnskabstallene for 1995 og 1. halvår 1996 har imidlertid ført til, at der i stedet var en begrænset lageropbygning i 1996. Lagerkvoten forblev således mod forventningen på det høje niveau fra 1995, jf. figur II.8. Dette illustrerer, at det er behæftet med en betydelig usikkerhed at vurdere lagerudviklingen selv på kort sigt. Fremadrettet vurderes dog fortsat på baggrund af de sidste 20 års tendens til faldende lagerkvote, at lagerkvoten vil falde. Dette stemmer overens med, at virksomhederne vurderer, at lagrene er for høje. Udviklingen i lagerinvesteringerne indebærer, at bidraget fra lagrene til den overordnede vækst vil være negativt i 1997, mens lagrene ikke ventes at bidrage nævneværdigt til væksten i 1998-99.

Figur II.8 Lagerkvote i de private byerhverv

Anm.: Lagerkvoten er beregnet som lagerbeholdningens andel af afsætningen i de private byerhverv.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank samt egne beregninger.

Afdæmpet vækst i 2. halvår 1996

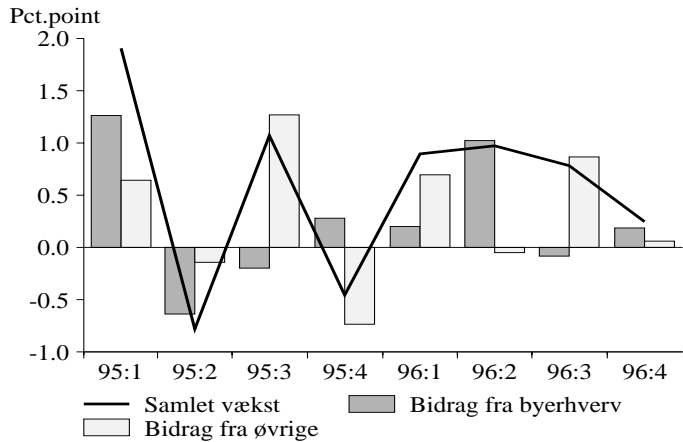
Væksten i bruttofaktorrindkomsten i den private sektor var på 3 pct. i 1995 og på godt 2 pct. i 1996. Den høje vækst i de to år dækker imidlertid over store forskelle både mellem væksten i de enkelte kvartaler og væksten i de enkelte sektorer i økonomien. Udviklingen i 1995 var præget af sving i den samlede kvartalsvise BFI-vækst, mens der igennem 1996 har været en tendens til aftagende vækstrater, jf. figur II.9.³ Såvel i 1995 som 1996 har vækstbidraget fra de private byerhverv været begrænset. Særligt i 2. halvår 1996 var væksten i disse erhverv lav; hvis det ikke havde været for en pæn vækst i landbrug og energisektoren i 3. kvartal 1996, ville væksten i dansk økonomi have været

3) Væksten beregnet relativt til samme kvartal året før har været stigende igennem 1996. Det skyldes imidlertid vækstforløbet ikke blot i 1996 men også i 1995.

Lav vækst i fremstillingssektoren

stort set nul i 2. halvår 1996. Baggrunden for den lave vækst i de private byerhverv er blandt andet en svag udvikling i fremstillingssektoren, jf. figur II.10. Fra 2. kvartal 1995 og frem har væksten i denne sektor været meget tæt på nul, mens de tjenesteydende erhverv har haft en noget højere vækst. Det overordnede billede for 1996 er således, at der trods den høje vækst for året som helhed har været en tendens til afmatning i 2. halvår samtidig med, at der har været en meget svag udvikling i fremstillingssektoren.

Figur II.9 Bidrag til den samlede BFI-vækst

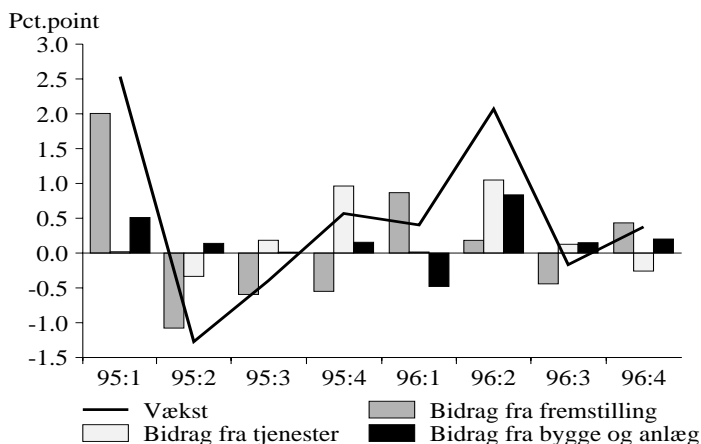

Anm.: Vækstraterne er beregnet i forhold til det foregående kvartal. Sektoren private byerhverv er summen af fremstilling, service (ekskl. transport og boligbenyttelse) samt bygge- og anlægssektoren. Det er en tilnærmelse til SMECs private byerhverv.

Kilde Danmarks Statistik, 1997, Statistikservice, *Kvartalsvise nationalregnskaber* samt egne beregninger.

Figur II.10 Bidrag til vækst i private byerhverv

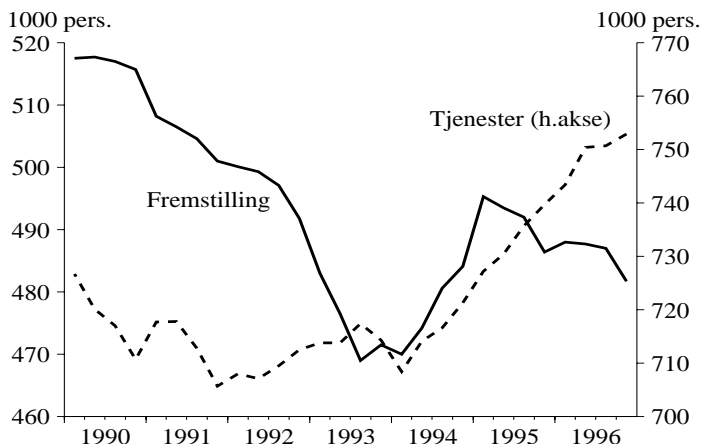
Anm.: Vækstraterne er beregnet i forhold til det foregående kvartal. Sektoren private byerhverv er summen af fremstilling, service (ekskl. transport og boligbenyttelse) samt bygge- og anlægssektoren. Det er en tilnærmelse til SMECs private byerhverv. Tjenester er servicesektoren ekskl. transport og boligbenyttelse.

Kilde: Danmarks Statistik, 1997, Statistikservice, *Kvartalsvise Nationalregnskaber* samt egne beregninger.

Beskæftigelsesfald i fremstillingssektoren

Væksten i produktionen førte i 1995 til en forøgelse af den samlede private beskæftigelse på ca. 40.000 personer, mens væksten i 1996 medførte, at yderligere godt 10.000 personer kom i beskæftigelse. Stigningen i den private beskæftigelse kan helt overvejende tilskrives, at beskæftigelsen er steget i servicesektoren, mens den er faldet i fremstillingssektoren, jf. figur II.11. Sammenholdes beskæftigelsesudviklingen med udviklingen i produktionen fremgår det, at såvel service- som fremstillingssektoren i 1995-96 har haft en meget begrænset produktivitetsudvikling; i servicesektoren har den endda været negativ.

Figur II.11 Beskæftigelsen i fremstillings- og servicesektorerne

Anm. Tjenester er servicesektoren ekskl. transport og boligbenyttelse.

Kilde: Danmarks Statistik, 1997, Statistikservice, *Kvartalsvise Nationalregnskaber* samt egne beregninger.

II.3 Eksport, import og betalingsbalance

Bedre konkurrenceevne som følge af fald i kronkurs

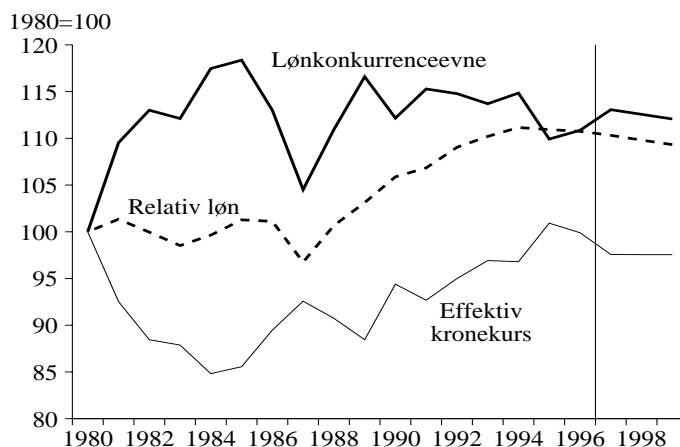
Lønkonkurrenceevnen blev som følge af ændrede valutakurser forbedret med ca. 1 pct. i 1996. Med uændrede kurser fremover vil den effektive kronkurs i 1997 ligge yderligere næsten 2 pct. under niveauet i 1996, jf. figur II.12 og tabel II.5. Det er især stigningen i dollar- og pundkursen, der fandt sted sidst på efteråret 1996 og i begyndelsen af 1997, som er baggrunden for svækkelsen af den danske krone. Over for D-mark og andre europæiske EMS-valutaer er kronen blevet styrket lidt. Isoleret indebærer faldet i kronkursen en forbedring af den danske konkurrenceevne. I modsat retning trækker, at de danske lønstigninger ligger over gennemsnittet hos vore samhandelspartnere. Samlet forbedres lønkonkurrenceevnen i 1997 med 1½ pct., hvorefter der ventes en lille forværring i 1998-99 som følge af fortsat højere danske end udenlandske lønstigninger. Lønstigningstakten i Danmark ventes således at ligge en del over den i Tyskland og en række andre kontinentaleuropæiske

lande, mens de danske lønstigninger sandsynligvis vil ligge lidt under dem i bl.a. Sverige og Storbritannien.

Stigende vækst i vores aftagerlande

En behersket vækst i Europa medvirkede til, at den samlede vækst i vores aftagerlande kun blev 2,0 pct. i 1996, men højere vækst ventes i 1997. Dette gælder vigtige samhandelspartnere som eksempelvis Tyskland, Frankrig, Storbritannien og Sverige. Den samlede vækst i vores aftagerlande ventes at blive 2½ pct. om året i perioden 1997-99, jf. kapitel I.

Figur II.12 Effektiv valutakurs og lønkonkurrenceevne

Anm.: En stigning i den relative løn og et fald i den effektive kronekurs angiver en forbedring af lønkonkurrenceevnen. Se i øvrigt noterne til tabel II.5.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, Swedish Employer's Confederation, *Wages and Total Labour Costs for Workers, diverse årgange*, Stockholm, oplysninger fra Nationalbanken og egne beregninger.

Tabel II.5 Lønkonkurrenceevne

	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----			
Stigning i lønomkostninger pr. time				
udland	3,7	3,6	3,7	3,8
indland	3,9	4,0	4,2	4,2
Ændring i relativ løn ^a	-0,2	-0,4	-0,5	-0,5
Ændring af effektiv kronekurs ^b	-1,0	-1,8	0,0	0,0
Ændring i lønkonkurrenceevne ^c	0,8	1,4	-0,5	-0,5

- a) Lønstigningstakt i udlandet fratrukket lønstigningstakt i Danmark. Et positivt tal angiver en forbedring af konkurrenceevnen. For beregning af lønstigningstakt i udlandet henvises til bilagstabel I.2, note h).
- b) Beregning jf. bilagstabel I.2, note d). Et positivt tal indikerer en stigning i kronens værdi og bidrager til en forværring af konkurrenceevnen.
- c) Ændring i den relative løn fratrukket ændringen i den effektive kronekurs. Et positivt tal indebærer en forbedring af konkurrenceevnen.

Anm.: Lønomkostninger omfatter både direkte og indirekte omkostninger. Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMS databank, Swedish Employers' Confederation, *Wages and Total Labour Costs for Workers, diverse årgange*, Stockholm, oplysninger fra Nationalbanken og egne beregninger.

Højere vækst i industrieksporten

Den højere vækst i aftagerlandene kombineret med konkurrenceevneforbedringen er baggrunden for, at der forventes en markant højere vækst i industrieksporten i 1997 end i 1996, jf. tabel II.6. Dette skal dog ses på baggrund af en meget skuffende udvikling i industrieksporten i 1996, hvor dansk industri i lighed med de foregående år tabte markedsandele. Væksten i industrieksporten ventes gennem hele perioden 1997-99 at blive godt 4 pct. pr. år. Dette vil sandsynligvis være i underkanten af eksportvæksten fra vores konkurrenter, svarende til et fortsat omend mere beskedent tab af markedsandele.

Større landbrugs- og energiekспорт

Såvel landbrugseksperten som energieksperten bidrager i 1997 til stigningen i den samlede vareeksport. Baggrunden for den forøgede landbrugsekspert er bl.a. positive udsigter for eksperten af svinekød og korn. Energieksperten ventes at stige med knap 20 pct. i 1997, og eksperten af energi er hermed forøget med over 40 pct. siden 1995. Den større olie- og gasproduktion i Nordsøen, der ligger bag denne stigning, ventes også i 1998 og 1999 at forøge energieksperten mærkbart, selv om stigningerne i disse år vil blive mere beherskede. Den samlede eksport af varer og tjenester vil i 1997 øges med 5 pct., mens væksten i 1998 og 1999 vil blive reduceret til mellem 3 og 4 pct. pr. år bl.a. som følge af lavere energiekspert.

Tabel II.6 Eksport opdelt på underkomponenter

	Årets priser	Mængdestigning				Prisstigning			
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----				----- Pct. -----			
Industrivarer ^a	180,2	1,1	4,2	4,0	4,1	0,7	2,8	2,4	2,4
Landbrugsvarer ^b	82,2	-2,5	3,5	0,5	1,5	2,1	2,2	-4,0	-1,5
Energi	14,6	19,0	18,0	5,0	10,0	28,8	8,0	-2,0	-1,0
Andre varer ^c	4,4	8,9	1,0	1,0	1,0	0,3	2,0	2,0	2,0
Søfart mv.	40,7	7,7	2,5	4,5	4,0	-1,1	4,0	2,0	2,0
Turisme	22,5	-5,2	3,0	2,5	2,5	2,3	2,4	2,4	1,9
Eksport i alt	344,6	2,3	5,0	3,2	4,0	0,6	2,3	0,6	1,0

a) "Industrivarer" omfatter de varer, som i udenrigshandlen opgøres under SITC-kapitlerne 5-9, ekskl. skibe og fly.

b) Inkl. eksportstøtte fra FEOGA, "Landbrugsvarer" omfatter varer opgjort under SITC-kapitlerne 0-2 og 4, og inkluderer således også fiskeriprodukter.

c) "Andre varer" omfatter skibe, fly mv.

Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

Kilde: Danmark Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Valutakursen påvirker eksportpriserne

Prisen på industrieksporten ventes i 1997 at stige lidt mere end den indenlandske prisudvikling. Dette er et spejlbillede af udviklingen i 1995, hvor eksportørerne i lyset af kroneapprecieringen lod eksportpriserne vokse mindre end de indenlandske priser. I de følgende år ventes prisen på industrieksporten at følge udviklingen i omkostningerne og dermed i de indenlandske priser. Prisen på energi vil målt i danske kroner være væsentligt højere i 1997 end i 1996. Dette skal ses på baggrund af, at dollaren er blevet styrket over for danske kroner og stigende oliepriser igennem 1996. I de kommende år ventes et svagt fald i energiprisen. Udviklingen i prisen på landbrugseksporten er i 1997 bl.a. påvirket af stigende priser på svinekød som følge af svinepest i Europa og mund- og klovsyge i Taiwan, mens eksportpriserne ventes at falde i 1998 bl.a. som følge af en normalisering af svinepriserne. De samlede eksportpriser stiger på trods af store prisstigninger for enkelte af eksportkomponenterne kun lidt, hvilket kan tilskrives sammensætningseffekter.⁴

Normal importvækst

Udviklingen i den indenlandske efterspørgsel er afgørende for importen. Mens væksten i forbrug og investeringer trækker import med sig i normalt omfang, medvirker lageromsvinget til, at holde væksten i råvareimporten nede i år, jf. tabel II.7. Den skønnede vækst i importen indebærer en svag stigning i de standardiserede importkvoter svarende til den historiske trend.

Importpriserne øges fordi kronen er svækket

Importpriserne ventes at stige med 3½ pct. i 1997. Forøgelsen af prisstigningstakten fra 1996 kan helt overvejende tilskrives faldet i den effektive kronekurs. I de følgende år ventes importprisstigningstakten at blive reduceret, idet bidraget fra kronekursen antages at falde bort. Der ventes således ikke noget inflationært pres fra importpriserne i prognoseperioden.

4) Den store stigning i energieksporten er den primære årsag til den lave stigning i de samlede eksportpriser; dette skyldes, at 1996-niveauet for prisindekset for energi (med 1980=100) er væsentligt lavere end de øvrige prisindeks.

Tabel II.7 Import opdelt på underkomponenter

	Årets priser	Mængdestigning				Prisstigning			
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	-----	Pct.		-----	-----	Pct.		-----
Varer til forbrug og investeringer	141,5	5,1	4,2	4,2	4,3	-0,4	2,3	1,5	1,5
Råvarer	82,5	-2,3	2,1	3,1	2,1	-2,1	4,0	3,0	2,0
Energi	12,9	0,0	-1,4	-2,1	-6,3	15,8	6,0	-2,0	-1,0
Andre varer	3,7	-8,1	15,0	15,0	15,0	1,5	2,0	2,5	3,0
Søfart mv.	33,6	6,7	8,0	5,0	5,0	5,0	4,0	2,0	2,0
Turisme	24,3	-6,4	4,0	3,8	2,4	6,6	4,5	2,5	2,5
Import i alt	298,4	1,8	3,6	3,5	2,9	0,9	3,6	2,2	2,2

Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bytteforholdet skal tolkes med varsomhed

Udviklingen i de samlede import- og eksportpriser indebærer, at bytteforholdet forværres gennem hele perioden, jf. tabel II.8. Bytteforholdsforværringen i 1997 kan tilskrives deprecieringen af kronen, der alt andet lige indebærer en stigning i importpriserne. Udviklingen i det samlede bytteforhold skal imidlertid tolkes med varsomhed, da det foruden den relative prisudvikling også afspejler sammensætningseffekter. Betragtes bytteforholdet mellem prisen på industrieksport og prisen på import af varer til forbrug og investeringer ses en bytteforholdsforbedring, idet eksportpriserne stiger mere end importpriserne. Denne udvikling er i overensstemmelse med, at lønomkostningerne stiger mere i Danmark end i udlandet.

Stort set uændret betalingsbalance i perioden 1996-99

Overskuddet på vare- og tjenestebalancen vil med den skønnede udvikling i import og eksport være stort set uændret, mens den faldende udlandsgæld giver anledning til en lille reduktion af rentebetalingerne til udlandet. Samlet fås, at betalingsbalancens løbende poster igennem hele perioden vil ligge på stort set samme niveau som i 1996.

Tabel II.8 *Betalingsbalance og udlandsgæld*

	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----			
Varebalance ^a	40,9	46,9	42,7	44,8
Tjenestebalance	5,3	3,0	2,7	2,3
Nettorenter	-27,4	-25,2	-23,8	-22,2
Øvrige poster ^b	-5,5	-8,6	-9,8	-11,0
Løbende poster i alt	13,4	16,1	11,8	13,9
Løbende poster i pct. af BNP	1,3	1,5	1,1	1,2
Gæld til udlandet ultimo	258,5	242,4	230,6	216,7
Gns. forrentningsprocent på udlandsgæld	10,4	10,0	10,0	9,9
Bytteforholdsændring i pct.	-0,2	-1,2	-1,6	-1,2

a) Inkl. eksportstøtte fra FEOGA.

b) Inkl. en række andre transfereringer over landets grænser herunder en korrektion vedrørende samhandlen med Færøerne og Grønland, idet vare- og tjenestebalancen opgøres for Danmark, hvorimod betalingsbalancen (den officielle saldo) opgøres for hele riget.

Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer. De seneste revisioner af betalingsbalancesaldoen for 1996 er rent teknisk modkorrigeret i Øvrige poster. Faldet i forrentningsprocenten fra 1996 til 1997 skal delvis ses i lyset af, at revisionerne indebærer, at det i tabellen angivne tal for Nettorenter i 1996 er forkert; den korrekte forrentningsprocent i 1996 er 10,2 pct.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Mere positiv vurdering af betalingsbalancen nu skyldes bl.a. øget energi- og landbrugseksport

Betalingsbalancen udvikler sig mere positivt i den foreliggende konjunkturvurdering end skønnet i *Dansk økonomi, efteråret 1996*. På det tidspunkt blev det skønnet, at betalingsbalancen ville være tæt på nul i 1998, svarende til en reduktion af overskuddet på næsten 14 mia. kr. i forhold til 1996. Nu indebærer betalingsbalanceskønnet, at overskuddet er stort set uændret i forhold til 1996. Den ændrede vurdering af betalingsbalanceudviklingen skyldes primært en mere positiv vurdering af handelsbalancen, jf. tabel II.9. Skønnet over udviklingen i eksportværdierne er således blevet opjusteret med ca. 6 mia.,

mens importen nu skønnes at stige ca. 5 mia. mindre end forventet i efteråret 1996. Den mere gunstige udvikling i eksporten skyldes bl.a. en mere positiv vurdering af landbrugs- og energiekporten. Også værdien af industrieksporten er opjusteret, hvilket primært kan tilskrives et højere prisskøn i lyset af kronekursudviklingen. På importsiden er der primært tale om en nedjustering af importmængderne som følge af en lidt lavere indenlandsk vækst end tidligere forventet.

Tabel II.9 Ændring i skøn for udviklingen i betalingsbalancen

	Vurderet i efteråret 1996	Vurderet i foråret 1997	Forskel (F97-E96)
----- Ændring fra 1996-98, mia. kr. -----			
Eksport	33,7	39,9	6,2
heraf:Landbrug	-0,9	1,7	2,6
Industri	21,4	25,4	4,0
Energi	1,9	4,5	2,6
Import	45,6	40,7	-4,9
heraf:Varer til forbr. og inv.	23,4	18,1	-5,3
Råvarer	13,4	10,6	-2,8
Energi	-0,8	0,0	0,8
Handelsbalance	-11,9	-0,8	11,1
Renter mv.	-1,7	-0,7	1,0
Betalingsbalance	-13,6	-1,6	12,0

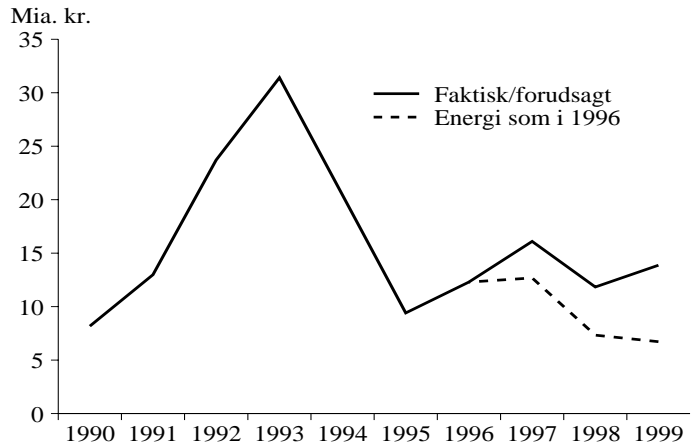
Anm.: Betalingsbalanceskønnet i *Dansk økonomi, efteråret 1996*, var for perioden 1996-98: 13.8, 6.3, 0.1 mia. kr. Skønnet nu (*Dansk økonomi, foråret 1997*) er: 13.4, 16.1, 11.8. Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Energien forbedrer betalingsbalancen

En væsentlig faktor bag udviklingen i betalingsbalancen er energibalancen. Som følge af den stigende produktion i Nordsøen fik Danmark i 1996 for første gang overskud på handlen med energi. Danmark er dermed i en situation, hvor energiprisstigninger alt andet lige betyder en forbedring af betalingsbalancen. Udviklingen i energibalancen indebærer en forbedring af betalingsbalancen på ca. 6 mia. kr. i 1999 i forhold til 1996, jf. figur II.13.

Figur II.13 *Betalingsbalancen med og uden energi*

Anm.: Den stiplede kurve viser betalingsbalancesaldoen, som den ville være, hvis priser og -mængder i energiekspport og -import var som 1996. Der er ikke medtaget evt. afledte effekter på andre poster på betalingsbalancen.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

II.4 Beskæftigelse, løn og priser

Den samlede beskæftigelse stiger ca. 20.000 i 1997

Den samlede beskæftigelse steg med ca. 20.000 i 1996, og der ventes en stigning af samme størrelsesorden i 1997. Også i 1998 og 1999 ventes en stigning i beskæftigelsen, således at der samlet over perioden 1997-99 ventes omkring 30.000 personer mere i beskæftigelse, jf. tabel II.10.

Tabel II.10 Arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed

	1996	1996	1997	1998	1999
	----- 1.000 fuldtidspersoner -----				
	Niveau	----- Ændring -----			
Arbejdsstyrke ^a	2613	-20	-7	3	0
Beskæftigelse	2370	21	19	6	6
Lønmodtagere i private byerhverv	1201	9	10	13	10
Lønmodtagere i øvrigt	216	4	2	2	1
Offentligt ansatte	697	11	11	-3	0
Selvstændige ^b	255	-2	-5	-6	-5
Ledige ^a	243	-42	-26	-3	-6
	--- 1.000 personer i niveau ---				
Registrerede ledige		246	219	216	209
Orlov		63	45	43	43
Efterløn og overgangsydelse		165	168	170	173
		----- Pct. -----			
Ledighedsprocent ^c		8,8	7,9	7,7	7,5

a) Ved beregning af arbejdsstyrke og beskæftigelse omregnet til fuldtid medregnes deltidsbeskæftigede med vægten ½. Tilsvarende indgår deltidsforsikrede ledige med vægten ½ i opgørelsen af antal ledige på fuldtidsbasis.

b) Der er ikke gjort forsøg på at omregne antallet af selvstændige til fuldtid.

c) Antal ledige personer (registreret ledighed) i procent af arbejdsstyrken.

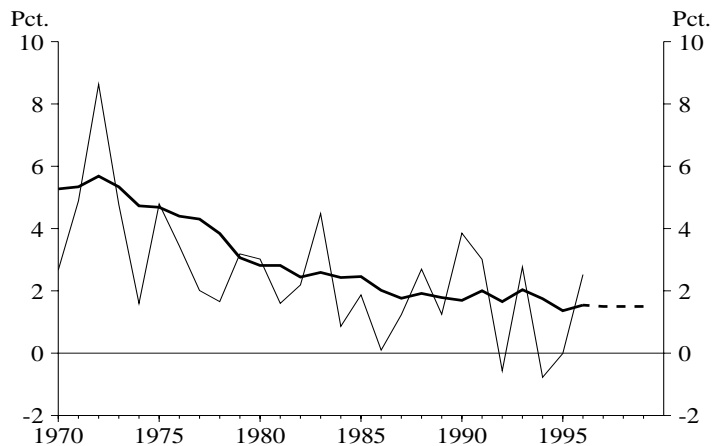
Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, Statistiske Efterretninger, *Befolkning og valg* og egne beregninger.

Højere privat beskæftigelse

Der ventes højere privat beskæftigelse i alle årene. Stigningen i den private beskæftigelse er drevet af væksten i produktionen i de private byerhverv, der ventes at blive på godt 2 pct. i de kommende år. Med en antagelse om en produktivitetsvækst på $1\frac{1}{2}$ pct. øges den private beskæftigelse således med godt $\frac{1}{2}$ pct. Antagelsen om en produktivitetsvækst på $1\frac{1}{2}$ pct. svarer til gennemsnittet for 1990'erne; den gennemsnitlige timeproduktivitetsvækst i private byerhverv var i 1970'erne 3,8 pct., i 1980'erne 1,9 pct. og i perioden 1990-96 1,5 pct. Selv om væksten i timeproduktiviteten har varieret meget bl.a. i takt med konjunkturudviklingen, er der således ingen tvivl om den nedadgående trend, jf. figur II.14.

Figur II.14 Stigning i timeproduktiviteten i private byerhverv

Anm. Den fede linie angiver et 7 års glidende gennemsnit af den faktiske produktivitetsvækst.

Kilde Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Arbejdsstyrken antages uændret

Arbejdsstyrken forudsættes at blive stort set uændret de kommende år, men det er forbundet med en del usikkerhed at skønne over udviklingen i denne. Skønnet over udviklingen i denne størrelse fastlægges normalt med udgangspunkt i de rent demografisk betingede ændringer i erhvervsfrekvensen samt af udviklingen i antallet af personer på arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. De seneste år er arbejdsstyrken faldet som følge af en øget tilgang til de arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. Denne udvikling ventes vendt, idet antallet af personer på orlov i 1997 antages at blive reduceret med ca. 16.000 bl.a. som følge af reduktionen af satsen på børnepasnings- og sabbatorlov fra 1. april 1997. Faldet i antallet af personer på orlov antages imidlertid ikke fuldt ud at slå igennem på arbejdsstyrken, idet det forventes, at en del af de, der forlader orlovsordningerne, forbliver uden for arbejdsstyrken. Samtidig må det antages, at indsatsen i relation til unge dagpenge- og bistandsmodtagere samt den opstramning af rådighedsreglerne, der er sket i forbindelse med de senere års arbejdsmarkedspolitiske tiltag, medvirker til at reducere erhvervsfrekvensen for de berørte grupper. I 1998 og 1999 antages arbejdsstyrken alene at blive bestemt af udviklingen i orlovs- og efterlønsbestanden samt af de demografisk betingede ændringer i erhvervsfrekvensen.

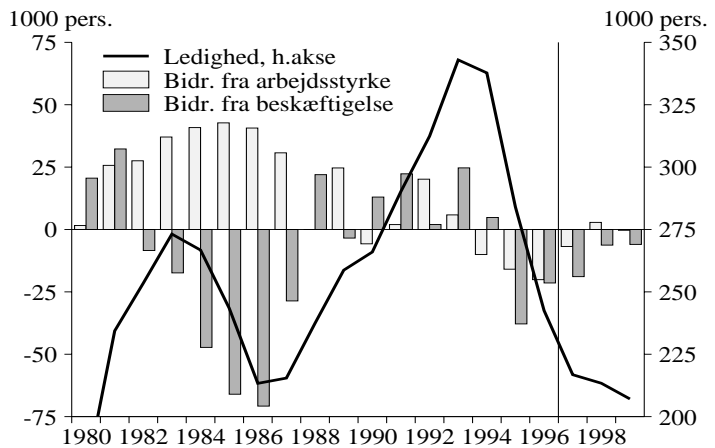
Fejlvurdering af arbejdsstyrken kan skyldes arbejds- markedspolitiske ordninger

Et væsentligt usikkerhedsmoment i forbindelse med arbejdsstyrkeprognoser er skønnet over tilgangen til de arbejdsmarkedspolitiske ordninger. Det blev i efteråret 1995 af såvel regeringen som i *Dansk økonomi efteråret 1995* skønnet, at arbejdsstyrken i 1996 ville stige med 10-11.000; nu viser tallene for 1996, at arbejdsstyrken faldt med ca. 18.000. Denne forskel - der isoleret indebar et fejlskøn på ledigheden på ca. 30.000 - kan helt overvejende tilskrives, at tilgangen til overgangsydelsen blev væsentligt større end skønnet. Fejlskønnet på overgangsydelsen skyldtes, at tilgangen til ordningen blev stoppet pr. 1. januar 1996, hvilket indebar en meget stor tilgang i slutningen af 1995. En uventet tilgang til de arbejdsmarkedspolitiske ordninger er imidlertid ikke den eneste årsag til fejlskøn på udviklingen i arbejdsstyrken. Eksempelvis steg arbejdsstyrken i 1995 med over 20.000 ud over, hvad der kan forklares med demografi og ændringer i antal personer på orlov, efterløn og overgangsydelse. Sådanne ændringer i arbejdsstyrken kan være forårsaget af bl.a. konjunkturudviklingen eller ændret adfærd som følge af ændrede arbejdsmarkedspolitiske regler.

Lille fald i ledigheden

Kombinationen af et samlet fald i arbejdsstyrken fra 1993 til 1997 på godt 50.000 og en stigning i beskæftigelsen på næsten 75.000 har reduceret ledigheden med ca. 125.000 siden den toppede på et niveau på 349.000 i 1993. Udviklingen i beskæftigelse og arbejdsstyrke har således de seneste år trukket i samme retning i relation til ledigheden. Denne udvikling er i markant modsætning til opsvinget i 1980'erne, hvor en stigende beskæftigelse delvis blev modvirket af en stigning i arbejdsstyrken, jf. figur II.15. Der ventes kun yderligere et lille fald i ledigheden, primært trukket af en svagt stigende beskæftigelse. Den beskrevne usikkerhed omkring arbejdsstyrkeudviklingen gælder imidlertid også for ledigheden.

Figur II.15 Ledighed og bidrag til ændring heri fra arbejdsstyrke og beskæftigelse, fuldtidspersoner

Anm. Søjlerne i figuren viser bidraget til ændringen i ledigheden fra beskæftigelse og arbejdsstyrke; en negativ søjle for beskæftigelse indebærer derfor en stigning i beskæftigelsen.

Kilde Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Ungeindsatsen en succes

Faldet i ledigheden har været bemærkelsesværdigt især for de unge under 25 år. Deres ledighed ligger nu under 6 pct., og Danmark har derved i et europæisk perspektiv en meget lav ungdomsledighed. Fra marts 1996 til marts 1997 er ledighedsprocenten faldet 2,7 pct.point for de 16-24 årige, mens den kun er faldet 0,8 pct.point for de 25-59 årige. Der er ingen tvivl om, at den særlige indsats over for unge er den væsentligste faktor bag faldet i ungdomsledigheden. Selv om der kan være andre faktorer, der spiller en rolle herunder mindre ungdomsårgange må denne indsats derfor betegnes som en succes.

Geografisk udjævning af ledigheden

Den geografiske sammensætning af ledighedsudviklingen har siden 1993 indebåret en vis udjævning af ledighedsniveauerne mellem de enkelte amter. Et summarisk mål for fordelingen af ledigheden er den statistiske spredning, der kan fortolkes som den gennemsnitlige afvigelse mellem ledigheden i de enkelte amter og landsgennemsnittet. Dette mål er aftaget fra omkring 2,3 pct.point i 1995 til 1,7 pct.point i 4. kvartal 1996.⁵ Spredningsmål, der tager højde for fordelingen af ledigheden på a-kasser, tyder ligeledes på udjævning af ledigheden.

Også faglig udjævning af ledigheden

Parallelt til den geografiske udvikling i ledigheden har også den faglige sammensætning af ledighedsfaldet indebåret en udjævning af ledighedsniveauerne. Således har faldet i de ufaglærtes a-kasser været blandt de største, samtidig med at disse kasser havde det højeste ledighedsniveau, da ledigheden toppede. Det fortsatte fald i ledigheden indebærer, at stadig flere a-kasser har meget lave ledighedsprocenter. Antallet af a-kasser med en ledighed på under 5 pct. var i februar 1997 181 (ud af ca. 590), mens antallet af a-kasser med tilsvarende lav ledighed i februar 1996 var 150.

5) En spredning på 0 indebærer, at ledigheden i alle amter er ens. Der er i det angivne mål for spredningen set bort fra Bornholm, idet ledigheden her steg kraftigt i 4. kvartal 1996; hvis Bornholm inkluderes, er spredningen kun reduceret fra ca. 2,3 til ca. 2,0.

Overenskomsterne, der blev indgået i foråret 1997, giver kun et fingerpeg om lønudviklingen i de kommende år. Dette skyldes, at en stadig større del af lønfastsættelsen foregår decentralt, hvilket trods overenskomsternes funktion som retningspil indebærer, at det reelle informationsindhold om lønudviklingen er begrænset. Det er derfor i vidt omfang nødvendigt at inddrage supplerende information for at skønne over lønstigningerne de kommende år.

**Overenskomsterne
indebærer
lønstigninger på
ca. 4 pct. i 1997**

Det skønnes, at overenskomsterne, der blev indgået i foråret 1997, under ét indebærer en stigning i de direkte lønomkostninger på godt 4 pct. i 1997. Bag dette skøn ligger en antagelse om, at den aftalte forhøjelse af mindstesatserne indebærer en tilsvarende stigning i den gennemsnitlige løn (svarende til fuldt gennemslag). Omkring halvdelen af det private arbejdsmarked er imidlertid dækket af de tre-årige overenskomster, der blev indgået i 1995. Under en tilsvarende antagelse om fuldt gennemslag vil lønstigningstakten inden for industrien blive 3-3,5 pct. i 1997. Det er naturligvis forbundet med stor usikkerhed at vurdere påvirkningen fra mindstesatserne til resten af lønfordelingen. Det må formodes, at gennemslaget styrke afhænger af konjunktursituationen, og i forbindelse med en positiv beskæftigelsesudvikling kan gennemslaget være større end 100 pct. Skøn for resultatet af de lokale forhandlinger på virksomhedsniveau vanskeliggøres yderligere af overenskomstperiodernes forskellige varighed.

**Kun svag forøgelse
af lønstigningstakten
i 1998-99**

Samlet vurderes det på baggrund af overenskomsterne, at de samlede direkte lønomkostninger vil stige med 3,8 pct. i 1997. Dette dækker over et gennemsnit af de overenskomster, der blev indgået i foråret 1997 og de tre-årige overenskomster indgået i 1995. Udover stigningen på 3,8 pct. i de direkte lønomkostninger vil indfasningen af arbejdsgivernes betaling af arbejdsmarkedsbidrag indebære yderligere et bidrag på 0,2 pct.point til de samlede lønomkostninger. De samlede lønomkostninger vurderes derfor at stige med 4,0 pct. i 1997, jf. tabel II.11. For 1998 og 1999 ventes det, at lønstigningerne som følge af bl.a. den lavere ledighed bliver marginalt højere.

Tabel II.11 Udvikling i lønomkostninger

	Procentvis stigning			
	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----			
Samlede lønomkostninger	3,9	4,0	4,2	4,2
bidrag fra direkte	3,9	3,8	4,1	4,2
bidrag fra indirekte	0,0	0,2	0,1	0,0
Enhedslønomkostninger ^a	1,4	2,5	2,7	2,7
Produktrealløn ^b	2,3	1,5	3,0	3,0
Realløn ^c	2,0	1,5	1,8	2,5

- a) Enhedslønomkostningerne er beregnet som de samlede lønomkostninger divideret med timeproduktiviteten i private byerhverv.
- b) Produktreallønnen er et mål for virksomhedernes reale lønomkostninger og er beregnet som de samlede lønomkostninger deflateret med de private byerhvervs BFI-deflator.
- c) Reallønnen er beregnet som lønnen deflateret med forbrugerprisdeflatoren.

Anm.: I 1997 og 1998 er arbejdsgivernes arbejdsmarkedsbidrag og kompensation for forhøjede miljøafgifter indregnet i de indirekte lønomkostninger.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Fortsat risiko for flaskehalse

Usikkerheden omkring lønudviklingen hænger snævert sammen med risikoen for flaskehalse. De lokale arbejdsmarkedsråd har igennem 1996 meldt om aktuelle og potentielle flaskehalse i visse regioner og inden for visse erhvervs- og fagområder. I modsætning til 1996 meldes der om flaskehalse på det private arbejdsmarked i 1. kvartal 1997, selv om 1. kvartal som følge af sæson normalt ikke er så udsat. Arbejdsmarkedsrådene melder endvidere om voksende risiko for flaskehalse i 2. kvartal, idet det på det private arbejdsmarked fortsat er bygge- og anlægsbranchen samt jern- og metalindustrien, der fremhæves som værende kritiske. I lyset af udviklingen i ejendomspriserne og den deraf afledte aktivitet i byggebranchen er der grund til at være særligt opmærksom på problemer inden for denne sektor.

Overraskende lave lønstigninger i 1996

På trods af den beskrevne udvikling i ledigheden og meldinger om mangel på arbejdskraft fra de lokale arbejdsmarkedsråd har udviklingen i lønstigningstakterne igennem 1996 været bemærkelsesværdigt afdæmpet. Stigningen i de direkte løn-omkostninger har i henhold til DA's konjunkturstatistik været svagt faldende gennem året og lå i 4. kvartal på 3,8 pct.⁶ Specielt må lønudviklingen inden for bygge- og anlægsbranchen opfattes som overraskende afdæmpet, når den lave ledighed for mange faggrupper inden for området tages i betragtning. De voldsomme lønstigninger i 1986-87 skete bl.a. inden for bygge- og anlægsbranchen på baggrund af ledighedstal, der svarede til de nuværende.

Vanskeligt at vurdere baggrunden for de lave lønstigninger

Det er vanskeligt at vurdere, hvorfor den lokale mangel på arbejdskraft inden for visse faggrupper tilsyneladende ikke har givet sig udslag i lønstigninger, som de historiske erfaringer ellers ville tilsige. Det er sandsynligt, at de senere års arbejdsmarkedspolitiske indsats, herunder den forøgede lokale indsats mod flaskehalse med overvågning, efteruddannelse og omskoling, er af betydning. Det er ligeledes muligt, at de lave lønstigninger i udlandet kan have en direkte afdæmpende effekt på lønudviklingen. Endelig kan det nævnes, at den øgede decentralisering af løndannelsen måske kan være årsag til en mere direkte fokusering på den konkrete virksomheds konkurrenceevne, men dette kan samtidig gøre lønnen mere følsom overfor konjunkturelle sving. På grund af usikkerheden om baggrunden for den relativt beherskede lønudvikling er der også fremadrettet usikkerhed om holdbarheden af dette fænomen. Med det foreliggende skøn er det antaget, at lønstigningstakten, specielt i 1997, er lavere, end hvad de historiske erfaringer givet udviklingen i ledighed og priser ville tilsige.

6) De 3,8 pct. vedrører det såkaldt trimmede gennemsnit, hvor der er set bort fra de 25 pct. med de laveste og de 25 pct. med de højeste lønstigninger. Det simple gennemsnit lå i 4. kvartal 1996 på 4,6 pct.

Moderate stigninger i forbrugerpriserne de kommende år

Stigningstakten i forbrugerpriserne tiltog noget i løbet af 1996, hvilket gav anledning til en vis bekymring. Således kom de danske prisstigninger til at ligge over inflationen på vore eksportmarkeder. Udviklingen i begyndelsen af 1997 har imidlertid vist et fald i stigningstakten i forbrugerprisindekset til trods for presset fra importpriserne som er en følge af faldet i kronekursen. Udviklingen i enhedslønomkostningerne og importpriserne bidrager hver især til en lille stigning i inflationen i forhold til 1996, og der ventes i såvel 1997 som 1998 prisstigninger på 2½ pct., jf. tabel II.12. Endvidere bidrager de øgede bilafgifter med ¼ pct.point til forbrugerprisstigningerne i 1997 og 1998. Inflationen i 1999 reduceres til under 2 pct., hvilket primært kan tilskrives, at bidraget fra stigninger i bl.a. energiafgifterne, der følger af skattereforens grønne afgifter, bortfalder.

Indsnævring af rentespændet

Rentspændet til Tyskland er siden begyndelsen af 1995 indsnævret fra 1¾ pct.point til ¾ pct.point i foråret 1997. Denne udvikling er sket på trods af, at den danske inflation har været højere end den tyske. Der har dermed været tale om en betydelig reduktion af realrentespændet (dvs. den nominelle renteforskel minus inflationsforskellen), der i slutningen af 1996 blev negativt. Den højere danske inflation afspejles således ikke fuldt ud i en højere dansk nominel rente, hvilket kan tolkes som udtryk for øget troværdighed omkring fastkurspolitikken. Det antages i fremskrivningen, at det nuværende nominelle rentespænd fastholdes, hvilket indebærer, at den danske obligationsrente antages uændret.

Tabel II.12 Udvikling i centrale prisindeks

	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----			
Forbrugsdeflator	2,1	2,6	2,6	1,9
BNP-deflator	1,8	2,7	1,9	1,8
Importpriser	0,9	3,6	2,2	2,2
Eksportpriser	0,6	2,3	0,6	1,0
Kontantpris på bolig	9,4		5,0	2,2
	11,9			

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

II.5 De offentlige indtægter og udgifter

Overskud på de offentlige budgetter

Der ventes i 1997 et lille overskud på de offentlige budgetter. Dette er udtryk for en forbedring i forhold til 1996, hvor underskuddet var godt 15 mia. kr., jf. tabel II.13. Reduktionen af underskuddet skyldes primært en konjunkturbetinget stigning i de offentlige indtægter fra skatter og afgifter kombineret med et svagt stigende skattetryk, som er en konsekvens af en stigning i de kommunale og amtskommunale skattesatser. Samtidig stiger de offentlige udgifter kun lidt i 1997. Stigningen i udgifterne er primært begrænset til det offentlige forbrug, mens de offentlige transfereringer, som følge af lavere arbejdsløshed og lav regulering af de offentlige overførsler, er stort set uændrede. Finanspolitikken i 1997 er således moderat stram på såvel indtægts- som udgiftssiden.

Stram finanspolitik i 1997

Der ventes et svagt stigende offentligt overskud i 1998-99. I 1998 medfører skattereformen isoleret set en lempelse på indtægtssiden. Denne lempelse er beregningsteknisk neutraliseret ved modgående besparelser på udgiftssiden, hvilket er medvirkende til det stigende overskud i dette år. I 1999, hvor der er antaget en neutral finanspolitik, er den primære årsag til stigningen i overskuddet en kraftig vækst i de skattepligtige indkomster, mens de offentlige udgifter, bl.a. som følge af den reducerede ledighed, ventes at stige mere behersket. Udviklingen indebærer et fald i gældskvoten gennem prognoseperioden, jf. figur II.16. Såvel skatte- som udgiftstrykket vil ligeledes falde de kommende år.

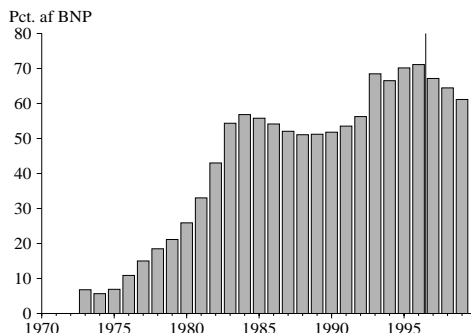
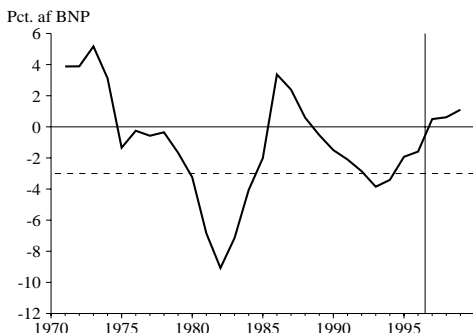
Tabel II.13 Den offentlige sektors indtægter og udgifter

	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----			
	Niveau	-----	Ændring	-----
Direkte skatter	318,7	18,3	2,1	13,4
Selskabsskat	25,1	4,2	2,3	-2,0
Realrenteafgift	11,4	-0,3	-1,2	0,4
Afgifter m.m.	171,2	6,9	12,1	10,1
Indtægter i alt	526,5	29,0	15,3	21,9
Indkomstoverførsler	214,5	-1,0	3,4	4,7
Renter m.m.	36,4	-2,5	4,4	0,3
Offentligt ansatte	181,9	8,1	4,2	8,2
Varer og tjenester	61,6	2,7	1,2	1,4
Offentlige investeringer	20,2	0,5	0,4	0,5
Udgifter i øvrigt	27,9	-0,3	0,1	0,9
Udgifter i alt	542,6	7,6	13,7	15,9
	----- Niveau -----			
Offentlig sektors saldo	-16,2	5,3	6,8	12,8
Saldo i pct. af BNP	-1,6	0,5	0,6	1,1

Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Figur II.16a Den offentlige sektors saldo   Figur II.16b Den offentlige sektors gæld

Anm.: Den stiplede linie angiver ØMU-kravet til den maksimale størrelse af det offentlige budgetunderskud på 3 pct. af BNP. Definitionen af den offentlige gæld afviger fra den såkaldte ØMU-gæld.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Finanspolitiske antagelser

De finanspolitiske antagelser bag prognosen følger i hovedtræk regeringen for 1997-98, jf. Økonomiministeriet: *Økonomisk oversigt, december 1996*. Antagelserne afviger dog på enkelte punkter i både 1997 og 1998. For 1997 antages det, at de øgede kommunale og amtskommunale skatter, som følger af bruddet på kommuneaftalen fra sommeren 1996, anvendes til øgede udgifter. Det øgede provenu på 1,8 mia. kr. er således antaget at blive anvendt til offentlige investeringer, transfereringer, varekøb og flere offentligt ansatte.⁷ Forliget fra maj 1997 om forhøjelse af bl.a. bilafgifter er ligeledes indarbejdet, hvilket isoleret set medfører en lille forbedring af de offentlige finanser.

- 7) Det er svarende til en normal fordeling af de offentlige udgifter beregningsteknisk antaget, at 45 pct. af de øgede indtægter anvendes til transfereringer, 40 pct. til stigende offentlig beskæftigelse, 10 pct. til offentligt varekøb og 5 pct. til større offentlige investeringer. Den beskrevne fordelingsnøgle medfører isoleret set, at de offentlige transfereringer stiger med ca. $\frac{1}{3}$ pct., den offentlige beskæftigelse med 2.600 personer, investeringerne med ca. $\frac{1}{2}$ pct. og varekøbet med $\frac{1}{3}$ pct. i 1997.

Skattereform neutraliseres

Endelig afviger den konkrete implementering af de finanspolitiske antagelser vedrørende skattereformens slutår 1998 fra Økonomiministeriets. Indfasningen af skattereformen indebærer isoleret set et faldende direkte skattetryk i både 1997 og 1998. Specielt i 1998 medfører reduktionen af bundskatten med 2 pct.point en lempelse af den samlede direkte beskatning, der kun delvis modsvares af højere indirekte beskatning. Skattereformen bevirker isoleret set, at de offentlige indtægter falder med ca. 4 mia. kr. i 1998. Det er beregningsteknisk antaget, at hele indtægtsfaldet neutraliseres af lavere offentlige udgifter. Stramningen på udgiftssiden er foretaget med en fordelingsnøgle som fremgår af fodnote 7.

Hvis stramning i 1998 udebliver

Hvis den antagne neutralisering af skattereformen i 1998 ikke bliver realiseret, vil udviklingen i 1998-99 selvsagt blive en anden. Modelberegninger viser, at såfremt stramningen ikke gennemføres, vil det private forbrug i 1998 stige med ca. 0,3 pct.point mere end i prognosen, og ledigheden vil falde med yderligere knap 10.000 personer. I lyset af den i forvejen høje vækst i det private forbrug i 1998 er risikoen for en uheldig udvikling i dansk økonomi til stede. Der vil endvidere være forøget risiko for flaskehalse på arbejdsmarkedet, hvis ledigheden falder med yderligere ca. 10.000 personer fra det i forvejen lave niveau.

Pres på de kommunale budgetter i 1998

I lyset af ønsket om en forstærket indsats på uddannelses-, børne-, ældre-, og sundhedsområdet, vil der komme pres på de kommunale og amtskommunale udgifter. Der er ikke mindst i et valgår risiko for, at en evt. stigning i de kommunale udgifter bliver delvist ufinansieret. Der er derfor, særligt i 1998, en risiko for, at den samlede offentlige finanspolitik bliver mere lempelig, end her antaget. Såfremt udgifterne stiger mere end ventet i kommunerne, vil det stille endnu større krav til en stram statslig finanspolitik.

En række faktorer medførte overraskende overskud

Den positive udvikling på de offentlige budgetter, således at der ventes ligevægt i 1997, var ikke forudset i *Dansk økonomi, efteråret 1995*. Skønnet på den offentlige saldo er nu ca. 20 mia. kr. højere end forventet for halvandet år siden. Den primære årsag til, at de offentlige budgetter har udviklet sig bedre end forventet, er at finde på indtægtssiden. Hovedforklaringerne er, at de kommunale og amtskommunale skattesatser samt selskabsskatteprovenuet er steget mere end forventet. De kommunale og amtskommunale skattesatser er således steget med knap 1 pct.point mere end antaget i forbindelse med vedtagelsen af skattereformen. Dette giver i 1997 isoleret set 4 mia. kr. i ekstra skatteindtægt. Endvidere er selskabsskatteprovenuet blevet større end ventet. Såvel i 1996 som i 1997 steg provenuet således med godt 4 mia. mere end oprindeligt ventet, og indtægterne fra selskabsskatterne vurderes dermed i 1997 at blive ca. 9 mia. kr. større end ventet. Det større selskabsskatteprovenu skyldes en større stigning i de skattepligtige indkomster i selskaberne, herunder særligt i den finansielle sektor. På udgiftssiden blev udgifterne til dagpenge, som følge af den reducerede arbejdsløshed, mindre end forventet, hvorimod en uventet stor stigning i antallet af offentligt ansatte indebar en større stigning i udgifterne. Samlet har udgiftssiden derfor ikke givet anledning til store revisioner af skønnet på den offentlige saldo.

II.6 Problemstillinger i den økonomiske politik

Positiv udvikling i dansk økonomi

Væksten vil i de kommende år blive højere end i 1996, og der ventes en stigning i den samlede beskæftigelse på ca. 30.000 personer i perioden 1997-99. De væsentligste faktorer bag den højere vækst er en relativt stor stigning i det private forbrug og i eksporten. Stigningen i eksporten er baggrunden for, at betalingsbalancen ikke forværres trods den generelt høje vækst. Det forventes, at inflationen vil forblive behersket, og at de offentlige finanser som følge af den generelle vækst vil blive forbedret.

Højere boligpriser kan lede til højere forbrug

Der er naturligvis en række usikkerhedsmomenter i relation til vurderingen af konjunkturudviklingen. Et usikkerhedsmoment er udviklingen i det private forbrug. En række indikatorer, herunder forbrugertilliden, bilsalget og boligpriserne, tyder på fortsat høj vækst i forbruget. De disponible indkomster vokser kun behersket i 1997, men de private formuer er steget mærkbart som følge af de stigende boligpriser. De højere boligpriser bidrager ikke alene til en stigende byggeaktivitet, men de giver samtidigt boligejerne en friværdi, der kan stimulere forbruget. I konjunkturvurderingen ventes på denne baggrund en stor stigning i forbrugskvoten i 1997. En endnu kraftigere stigning i forbrugskvoten kan blive tilfældet, hvis stigningstakterne i boligpriserne forbliver på det høje niveau fra 1996. Imidlertid vurderes det, at boligprisernes stignings-takt vil aftage bl.a. som følge af rentestigningen i foråret, og risikoen for en alarmerende høj forbrugsvækst i 1997 vurderes derfor at være forholdsvis lille.

Risiko for flaskehalse vanskelig at vurdere

Et andet usikkerhedselement i konjunkturvurderingen er udviklingen i beskæftigelse og ledighed. Den faldende ledighed har forøget antallet af a-kasser med meget lav ledighed. På det private arbejdsmarked er det særligt i byggefagene, der er meget lav ledighed, og det er også især her, de lokale arbejdsmarkedsråd melder om risiko for flaskehalse. Endnu har den lave og faldende ledighed ikke givet anledning til, at lønstigningstakten er forøget, hvilket er bemærkelsesværdigt i lyset af de historiske erfaringer om sammenhængen mellem lønstigninger og ledighed. En af årsagerne til, at lønstigningerne har været beherskede, er uden tvivl effekten af de senere års arbejdsmarkedspolitiske initiativer. Samtidig har beskæftigelsesstigningen i de senere år ikke været nær så kraftig som i opsvinget i midten af 1980'erne.

Overenskomsterne giver lidt højere lønstigninger end i udlandet

De overenskomster, der er indgået i foråret, tyder ikke på voldsomme lønstigninger i 1997. Den øgede decentralisering af lønfastsættelsen indebærer imidlertid, at det er vanskeligt udelukkende på baggrund af overenskomsterne at vurdere den samlede lønudvikling. Under forudsætning af, at der ikke i nævneværdigt omfang opstår lokale mangelsituationer med deraf følgende lønpres, vurderes det, at lønstigningerne vil ligge tæt på 4 pct. i 1997; dette vil være lidt over lønstignings-takten

i udlandet. De lokale lønftaler vil blive indgået under påvirkning af den relativt positive udvikling i dansk økonomi, herunder en stigende beskæftigelse på mange virksomheder. Hvis dette påvirker den lokale lønfastsættelse væsentligt, kan lønstigningerne blive højere, og de danske lønstigninger vil derved ligge mærkbart over udlandets.

Orlov mv. mindsker ledigheden på kort sigt, men belaster de offentlige finanser permanent

Igennem de seneste 20 år er der blevet indført en række ordninger, der har haft til formål at reducere arbejdsløsheden ved at mindske arbejdsstyrken. Tilgangen til disse ordninger har været meget stor, og der var i 1996 ca. 165.000 personer på efterløn og overgangsydelse samt knap 65.000 på orlov. Ordningernes popularitet var ikke forventet, da de blev indført. Eksempelvis blev det ved lempelsen af reglerne for orlov i forbindelse med regeringens *Ny kurs mod bedre tider* i maj 1993 vurderet, at omkring 20.000 på årsbasis ville gøre brug af orlovsordningerne; da antallet var på sit højeste i 1995 var over 80.000 personer på orlov. Fælles for ordningerne er, at de reducerer arbejdsudbuddet, øger velfærden for de direkte berørte og belaster de offentlige finanser. Herudover kan ordningerne have positive, såvel som negative effekter på arbejdsmarkedets funktionsmåde. Ordningerne kan således medvirke til en generel opkvalificering af arbejdsstyrken. Dette gælder primært for uddannelsesorlov, men kan også gælde de øvrige ordninger, hvis de ledige job genbesættes med personer med løs tilknytning til arbejdsmarkedet. Omvendt medfører ordningerne øget risiko for marginalisering af de grupper, der gør brug af de pågældende ordninger; eksempelvis betyder børnepasningsorloven, at kvinder i den fødedygtige alder gøres til en mindre attraktiv arbejdskraft. Ordningerne medfører en lavere ledighed på kort sigt, men på lang sigt reduceres beskæftigelsen.

Ordninger kan styr- es ved en udgiftsramme

Efterløn, orlov og overgangsydelse har ved deres introduktion haft såvel konjunktur- som velfærdsmæssige formål. Ordningerne er alle indført i situationer med høj ledighed, og modstykket hertil er, at de - med mindre der er tale om rent velfærdsbetingede ordninger - bør begrænses, når ledigheden falder. En effektiv styring af ordningernes omfang kan eksempelvis ske ved, at der fastlægges en udgiftsramme for den enkelte ordning. En sådan udgiftsramme, der er særlig hensigtsmæssig i forbindelse med ordninger, hvis popularitet ikke kendes på forhånd, kan relativt let reguleres i takt med konjunkturerne og situationen på arbejdsmarkedet. En given udgiftsramme kan overholdes enten ved, at satserne, der gælder for ordningen, reguleres, eller ved antalsmæssigt at begrænse tilgangen. En sådan antalsmæssig regulering kan foregå ved visitering på baggrund af objektive kriterier i form af eksempelvis aldersgrænser, krav om anciennitet på arbejdsmarkedet eller krav om genbesættelse. I det omfang justering af satser eller kriterier ikke giver en tilstrækkelig begrænsning af tilgangen til ordningen, vil en bindende udgiftsramme resultere i kødannelse. Kø-systemer anvendes på andre områder i den offentlige sektor til at begrænse efterspørgslen, eksempelvis ved tildelingen af daginstitutionspladser og på sygehus- og plejehjemsområdet. Det er tankevækkende, at kø-systemer anvendes på områder, der er helt afgørende for den enkeltes velfærd, men tilsyneladende ikke er accepteret i forbindelse med ordninger, der primært har arbejdsmarkedspolitisk sigte. En fordel ved at fastlægge en given udgiftsramme på forhånd er, at ordningens belastning af de offentlige budgetter vil være kendt, og at utilsigtede virkninger på arbejdsmarkedet begrænses. Samtidig mindskes risikoen for, at ordningen uønsket bliver opfattet som en permanent rettighed.

Ungeindsatsen en succes

I forbindelse med finansloven for 1996 blev der vedtaget en særlig indsats for de unge. Ordningen indebærer, at unge ledige under 25 år uden kompetencegivende uddannelse skal tilbydes uddannelse inden for 6 måneder, og den har været stærkt medvirkende til, at ungdomsledigheden er faldet markant. Inden for det sidste år er ledigheden for unge mellem 16 og 24 år således faldet med 2,7 pct.point, mens den for aldersgruppen 25-59 år kun er faldet 0,8 pct.point. Undersøgelser viser, at nogle af de unge, der ophører med at være ledige, går i uddannelse, mens andre finder beskæftigelse på normale vilkår. Reglerne indebærer, at de unge, der ikke finder beskæftigelse, går ned i indkomst svarende til eksempelvis SU, og ordningen indebærer derfor reelt en stramning af dagpengereglerne for denne gruppe. Den anvendte model for ungeindsatsen må betegnes som vellykket.

Stramning af finanspolitikken i 1998 påkrævet

Den aktuelle konjunkturmæssige situation taler for en stramning af finanspolitikken i 1998. Væksten i det private forbrug ventes at blive høj trods den finanspolitiske stramning, der følger af forliget om bl.a. højere bilafgifter på i alt ca. 2 mia. kr. Yderligere stramminger er derfor påkrævet, bl.a. fordi skattereformens indfasning isoleret set indebærer en lempelse af finanspolitikken i 1998. I den foreliggende konjunkturvurdering er det antaget, at der strammes med ekstra 4 mia. kr., svarende til lempelsen fra skattereformen. Hvis en sådan stramning udebliver, er risikoen for flaskehalse og forværret betalingsbalance overhængende.

Behov for langsigtet forbedring af de offentlige finanser

Den offentlige saldo forbedres markant i 1997, og de offentlige budgetter vil sandsynligvis udvise et lille overskud. Den forbedring, der er sket gennem de sidste år, er primært sket som følge af, at Danmark siden 1993 har haft vækstrater på over 2 pct. Behovet for et fremtidigt konjunkturpolitisk råderum og hensynet til den fremtidige forsørgerbyrde taler ubetinget for, at de offentlige finanser forbedres yderligere. Forbedringer af de offentlige finanser er endvidere nødvendige for, at regeringens målsætning om en reduktion af den offentlige gæld i år 2005 til 40 pct. af BNP kan nås.

Prioritering af de offentlige finanser nødvendig

Øget beskatning af immobile faktorer en god ide

Sammensætningen af de offentlige udgifter og indtægter er et politisk spørgsmål. I lyset af ønsket om en forstærket indsats på uddannelses-, børne-, ældre- og sundhedsområdet synes der behov for en grundlæggende prioriteringsdebat. I en sådan debat må muligheden for en begrænsning af overførselsindkomsterne naturligt indgå. Der kan også være behov for at diskutere prioriteringen af de offentlige indtægtskilder, idet mulighederne for at opkræve skatter og afgifter på mobile faktorer begrænses af den øgede internationalisering. Set i et internationalt perspektiv beskatter Danmark jord og fast ejendom lavt i forhold til beskatningen af bl.a. arbejdskraft og kapital. En øget beskatning af de immobile faktorer er derfor en oplagt mulighed. Ændringer af ejendomsbeskatningen eller beskatningen af lejeværdien har imidlertid fordelingsmæssige konsekvenser. En øget beskatning på dette område kan derfor mest hensigtsmæssigt ske i en situation med stigende priser på jord og fast ejendom, hvor en skærpet beskatning vil begrænse kapitalgevinster snarere end forårsage direkte kapitaltab. En sådan øget beskatning kan anvendes til at reducere den offentlige gæld, hvilket på længere sigt muliggør en sænkning af beskatningen af arbejdskraft og kapital.

Bilagstabel II.1 Hovedposter på forsyningsbalancen

	Værdi 1996	Mængdestigning									
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	Pct.									
Privat forbrug	544,1	0,0	1,2	1,9	2,3	6,6	2,1	2,6	2,8	3,1	2,7
Offentligt forbrug	254,2	-0,4	-0,1	0,4	3,0	2,0	0,5	1,9	1,7	-0,3	0,1
Offentlige investeringer	20,2	-6,5	-3,8	11,8	0,9	4,2	-4,7	-1,4	1,3	-0,9	0,0
Boliginvesteringer	34,3	-13,7	-11,7	-3,7	-7,2	11,7	9,4	8,9	10,6	8,9	4,0
Erhvervsinvesteringer	113,2	2,2	-4,0	-6,8	-4,9	-2,3	13,9	9,1	3,0	0,8	2,2
Lagerændringer ^a	1,3	-0,5	-0,0	-0,5	-0,5	1,0	1,7	-1,0	-0,6	0,1	-0,1
Indenlandsk efterspørgsel i alt	967,2	-1,0	-0,4	-0,1	0,8	5,6	4,8	2,2	2,2	2,2	1,9
Vareeksport (fob) ^b	281,5	4,7	7,1	3,3	-1,5	9,9	1,1	1,9	5,6	3,0	4,1
heraf: Industri ekskl. skibe og fly	180,2	2,9	5,0	4,2	-3,7	11,1	5,9	1,1	4,2	4,0	4,1
Landbrug og konserver ^c	82,2	5,2	7,9	-0,3	1,2	7,2	-2,6	-2,5	3,5	0,5	1,5
Tjenesteeksport	63,2	15,6	9,6	-5,3	-0,9	5,8	-0,6	4,2	2,6	4,0	3,6
Eksport i alt	344,6	6,9	7,7	1,4	-1,4	9,0	0,7	2,3	5,0	3,2	4,0
Samlet efterspørgsel	1311,9	1,4	2,1	0,4	0,1	6,7	3,5	2,2	3,1	2,5	2,6
Vareimport (cif)	240,6	0,5	5,1	1,2	-5,0	13,3	5,5	1,9	3,1	3,3	2,7
heraf energiimport	12,9	-5,4	2,7	4,3	2,1	1,6	-6,7	0,0	-1,4	-2,1	-6,3
Tjenesteimport	57,8	5,1	-0,7	-1,3	2,8	14,8	5,9	1,0	6,4	4,5	4,0
Import i alt	298,4	1,2	4,1	0,8	-3,8	13,6	5,6	1,8	3,6	3,5	2,9
Bruttonationalprodukt ^b	1013,5	1,4	1,3	0,2	1,5	4,2	2,7	2,4	2,9	2,2	2,5
Nettoafgifter ^b	154,0	-1,2	2,2	1,6	2,5	11,5	1,7	4,4	2,8	3,1	2,7
Bruttofaktorindkomst	859,5	1,9	1,2	0,0	1,4	3,1	2,8	2,1	2,9	2,0	2,5

- a) Realstigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til BNP det foregående år. Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer. Eksportgruppen "industrivarer" omfatter de varer som i udenrigshandlen opgøres under SITC-kapitlerne 5-9, ekskl. skibe og fly, mens "landbrugsvarer og konserver" omfatter varer opgjort under SITC-kapitlerne 0-2 og 4.
- b) Inkl. eksportstøtte fra FEOGA.
- c) Definitionen afviger fra Danmarks Statistiks nationalregnskab, hvor FEOGA-eksportstøtten modregnes under posten nettoafgifter. I nærværende opstilling er FEOGA-eksportstøtten indregnet i eksportværdien af landbrugsvarer. De her anførte tal for bruttonationalprodukt og nettoafgifter er derfor tilsvarende højere end tallene i det officielle nationalregnskab. Der er derimod overensstemmelse, for så vidt angår bruttofaktorindkomsten. Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.2 Hovedposter på forsyningsbalancen

	Værdi 1996	Bidrag til mængdestigning i BNP									
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----									
Privat forbrug	544,1	0,0	0,6	1,0	1,2	3,5	1,2	1,4	1,5	1,7	1,5
Offentligt forbrug	254,2	-0,1	-0,0	0,1	0,7	0,5	0,1	0,5	0,4	-0,1	0,0
Offentlige investeringer	20,2	-0,1	-0,1	0,2	0,0	0,1	-0,1	-0,0	0,0	-0,0	0,0
Boliginvesteringer	34,3	-0,5	-0,4	-0,1	-0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,1
Erhvervsinvesteringer	113,2	0,3	-0,5	-0,8	-0,6	-0,2	1,4	1,0	0,3	0,1	0,3
Lagerændringer	1,3	-0,5	-0,0	-0,5	-0,5	1,0	1,7	-1,0	-0,6	0,1	-0,1
Indenlandsk efterspørgsel i alt	967,2	-0,9	-0,4	-0,1	0,7	5,1	4,5	2,1	2,0	2,1	1,8
Vareeksport (fob) ^a	281,5	1,5	2,4	1,2	-0,6	3,4	0,4	0,7	2,0	1,1	1,5
heraf: Industri ekskl. skibe og fly	180,2	0,5	0,9	0,8	-0,7	2,0	1,1	0,2	0,8	0,8	0,8
Landbrug og konserver ^b	82,2	0,6	0,9	-0,0	0,1	0,9	-0,3	-0,3	0,4	0,1	0,2
Tjenesteeksport	63,2	1,3	0,9	-0,5	-0,1	0,6	-0,1	0,4	0,3	0,4	0,4
Eksport i alt	344,6	2,8	3,3	0,6	-0,6	4,0	0,3	1,1	2,3	1,5	1,9
Samlet efterspørgsel	1.311,9	1,9	2,9	0,5	0,1	9,1	4,8	3,1	4,3	3,6	3,7
Vareimport (cif)	240,6	0,1	1,6	0,4	-1,6	4,0	1,8	0,6	1,0	1,1	0,9
heraf energiimport	12,9	-0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	-0,3	0,0	-0,0	-0,1	-0,2
Tjenesteimport	57,8	0,3	-0,0	-0,1	0,2	0,9	0,4	0,1	0,4	0,3	0,3
Import i alt	298,4	0,4	1,5	0,3	-1,4	4,9	2,2	0,7	1,4	1,4	1,2
Bruttonationalprodukt ^a	1.013,5	1,4	1,3	0,2	1,5	4,2	2,7	2,4	2,9	2,2	2,5
Nettoafgifter ^b	154,0										
Bruttofaktorindkomst	859,5										

a) Inkl. eksportstøtte fra FEOGA.

b) Definitionen afviger fra Danmarks Statistiks nationalregnskab, hvor FEOGA-eksportstøtten modregnes under posten nettoafgifter. I nærværende opstilling er FEOGA-eksportstøtten indregnet i eksportværdien af landbrugsvarer. De her anførte tal for bruttonationalprodukt og nettoafgifter er derfor tilsvarende højere end tallene i det officielle nationalregnskab. Der er derimod overensstemmelse, for så vidt angår bruttofaktorindkomsten.

Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer. Eksportgruppen "industrivarer" omfatter de varer som i udenrigshandlen opgøres under SITC-kapitlerne 5-9, ekskl. skibe og fly, mens "landbrugsvarer og konserver" omfatter varer opgjort under SITC-kapitlerne 0-2 og 4.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.3 Løn- og restindkomst

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----									
Bruttofaktorindkomst, i alt	685,9	712,1	742,4	756,7	792,7	828,2	859,5	906,0	937,2	977,2
Lønsum	439,3	452,9	467,0	469,9	488,3	515,2	537,4	563,1	587,2	615,3
Nettorestindkomst	174,6	182,8	195,4	204,5	220,5	228,0	236,9	255,4	260,0	269,4
Afskrivninger	72,1	76,4	80,1	82,4	83,9	85,1	85,2	87,5	90,0	92,6
Bruttofaktorindkomst, offentlig sektor	154,3	160,3	166,5	171,9	178,4	183,9	192,6	201,2	205,9	214,5
Lønsum	146,8	152,4	158,0	162,9	168,8	173,8	181,9	190,0	194,3	202,4
Afskrivninger (restindkomst)	7,5	7,9	8,6	9,0	9,6	10,2	10,7	11,2	11,6	12,1
Bruttofaktorindkomst, privat sektor	531,6	551,8	575,9	584,8	614,3	644,3	666,8	704,8	731,3	762,7
Lønsum	292,5	300,5	309,0	307,0	319,6	341,4	355,5	373,1	393,0	412,9
Nettorestindkomst	174,6	182,8	195,4	204,5	220,5	228,0	236,9	255,4	260,0	269,4
Afskrivninger	64,6	68,5	71,5	73,4	74,3	74,9	74,5	76,4	78,4	80,5
	----- Pct. -----									
Lønkvote, i alt	64,0	63,6	62,9	62,1	61,6	62,2	62,5	62,2	62,7	63,0
Lønkvote i privat sektor	55,0	54,5	53,7	52,5	52,0	53,0	53,3	52,9	53,7	54,1

Anm.: Tabellens tal er afrundede, hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.4 Indkomster, forbrug og opsparing i den private sektor

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----									
Lønsum for privat ansatte	292,5	300,5	309,0	307,0	319,6	341,4	355,5	373,1	393,0	412,9
Restindkomst i privat sektor	239,1	251,3	266,9	277,8	294,8	302,9	311,3	331,7	338,4	349,9
Bruttofaktorindkomst i privat sektor	531,6	551,8	575,9	584,8	614,3	644,3	666,8	704,8	731,3	762,7
+ Lønsum for offentligt ansatte	146,8	152,4	158,0	162,9	168,8	173,8	181,9	190,0	194,3	202,4
+ Nettoeranter ^a	-14,5	-12,8	-21,7	-9,6	-7,7	-0,1	-5,4	-4,6	-2,3	-0,8
+ Sociale og andre løbende overførsler	147,4	157,7	167,8	178,5	204,1	208,5	214,5	213,6	216,9	221,6
Bruttoindkomst	811,4	849,1	880,0	916,5	979,5	1026,5	1057,9	1103,8	1140,3	1186,0
- Direkte personskatter	206,5	213,7	222,5	226,3	224,1	228,6	230,9	236,0	234,1	246,0
- Tvungen bidrag til sociale ordninger ^b	20,4	21,2	22,8	24,2	26,8	26,5	28,2	29,2	30,4	31,0
- Selskabsskatter	12,4	13,4	13,8	19,0	19,6	20,6	25,1	29,3	31,6	29,6
- Realrenteafgift ^c	9,8	9,6	11,0	13,4	13,4	12,3	11,4	11,1	9,9	10,3
- Vægtafgift, renteafgift, AUD, AER mv. ^d	6,0	9,9	10,8	13,0	39,1	44,5	52,5	62,2	65,4	68,5
- Øvrige overførsler ^c	2,7	1,4	--	2,7	3,5	3,4	3,1	3,1	3,2	3,3
Disponibel bruttoindkomst	553,7	580,0	599,2	618,0	653,2	690,7	706,7	732,9	765,6	797,4
- Afskrivninger	64,6	68,5	71,5	73,4	74,3	74,9	74,5	76,4	78,4	80,5
Disponibel nettoindkomst	489,1	511,5	527,7	544,6	578,9	615,8	632,2	656,5	687,3	716,9
Anvendt til privat forbrug	415,0	430,2	447,1	459,2	498,3	519,7	544,1	573,8	606,8	635,0
Anvendt til privat opsparing	74,1	81,3	80,6	85,4	80,6	96,0	88,1	82,7	80,5	81,9

- a) Nettoeranter til den private sektor inkluderer nettoeranter til udlandet. Derudover omfatter denne post nettoeranter fra den offentlige sektor samt den offentlige sektors nettoindtægter fra offentlige virksomheder og Nationalbanken, der statistisk er registreret under den private sektor.
- b) En mindre afvigelse i forhold til nationalregnskabet skyldes, at der i tabellen ikke er inkluderet frivillige bidrag til sociale sikringsordninger.
- c) Ekskl. afgift fra offentlige fonde og den sociale pensionsfond.

- d) Heri er inkluderet en restpost, der skyldes, at de direkte skatter i tabellen er opgjort efter transaktionstidspunkt i modsætning til nationalregnskabet, hvor skatterne er opgjort efter betalingstidspunkt. Herudover indeholder restposten arbejdsmarkedsbidraget fra og med 1994.
- e) Denne post omfatter overførsler fra private fonde, virksomheder mv. til institutioner registreret under den offentlige sektor. Der kan eksempelvis være tale om støtte til forskellige kulturelle formål.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.5 Indkomster og forbrugskvote

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----									
Bruttoindkomst	4,6	4,7	3,6	4,2	6,9	4,8	3,1	4,3	3,3	4,0
Disponibel bruttoindkomst	7,3	4,8	3,3	3,1	5,7	5,7	2,3	3,7	4,5	4,1
Disponibel nettoindkomst	7,8	4,6	3,2	3,2	6,3	6,4	2,7	3,9	4,7	4,3
	----- Andel -----									
Forbrugskvote ifølge nationalregnskabet	84,6	83,8	85,0	83,6	84,4	84,2	85,8	87,1	88,0	88,3
Forbrugskvote, SMEC's indkomstdef. ^a	88,3	87,3	87,7	88,3	87,1	86,4	88,0	89,4	90,3	90,7
Forbrugskvote, SMEC's indkomst- og forbrugsdef. ^b	89,2	87,7	87,9	88,4	85,1	85,3	87,0	88,3	89,5	90,3

a) Den angivne forbrugskvote er beregnet på grundlag af et indkomstbegreb, der adskiller sig fra nationalregnskabet's indkomstbegreb som følge af bl.a. ordnings-opsparring og øvrige overførsler.

b) Ud over anvendelse af et andet indkomstbegreb, jf. a), er bilkøbet trukket ud af forbruget og en beregnet bilydelse er inkluderet i stedet.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.6 Den offentlige sektors indtægter og udgifter samt skatte- og udgiftstryk

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----									
Direkte skatter	233,3	245,2	256,7	270,2	294,6	304,7	318,7	337,0	339,1	352,5
Selskabsskatter	12,4	13,4	13,8	19,0	19,6	20,6	25,1	29,3	31,6	29,6
Realrenteafgifter	9,8	9,6	11,0	13,4	13,4	12,3	11,4	11,1	9,9	10,3
Afgifter m.m.	134,9	137,1	140,6	138,9	154,6	162,0	171,2	178,1	190,2	200,3
Indtægter i alt	390,3	405,3	422,0	441,5	482,2	499,6	526,5	555,5	570,8	592,6
Indkomstoverførsler	147,4	157,7	167,8	178,5	204,1	208,5	214,5	213,6	216,9	221,6
Renter m.m.	29,0	29,2	26,3	37,2	39,9	33,7	36,4	33,9	38,4	38,6
Offentligt ansatte	146,8	152,4	158,0	162,9	168,8	173,8	181,9	190,0	194,3	202,4
Varer og tjenester	48,2	50,9	52,6	58,4	60,1	60,0	61,6	64,3	65,5	66,9
Offentlige investeringer	15,7	15,8	18,3	18,7	19,9	19,5	20,2	20,7	21,1	21,6
Udgifter i øvrigt	15,3	16,9	23,8	19,9	21,1	22,9	27,9	27,7	27,8	28,7
Udgifter i alt	402,4	422,9	446,6	475,5	513,9	518,3	542,6	550,2	563,9	579,9
Offentlig sektors saldo	-12,1	-17,5	-24,6	-33,9	-31,7	-18,7	-16,2	5,3	6,8	12,8
	----- Pct. af BNP -----									
Offentlig sektors saldo	-1,5	-2,1	-2,9	-3,9	-3,4	-1,9	-1,6	0,5	0,6	1,1
Skattetryk, total	48,4	48,6	48,9	50,1	51,9	51,4	51,9	51,9	51,3	51,0
Direkte skatter	28,9	29,4	29,8	30,6	31,7	31,4	31,5	31,5	30,4	30,3
Indirekte skatter	17,6	17,3	17,2	17,4	18,1	18,0	18,5	18,5	18,9	18,9
Kapitalskatter, oblig. gebyrer og bøder	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Bidrag til sociale ordninger	1,4	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,5	1,4
Udgiftstryk, total	49,9	50,7	51,8	53,9	55,3	53,3	53,5	51,4	50,6	49,9
Udgiftstryk, ekskl. dagpenge	46,8	47,2	48,1	49,9	51,5	50,3	51,0	49,3	48,6	48,0

 Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.7 Lønkonkurrenceevne og forbrugerpriser

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----									
Stigning i lønomkostninger pr. time										
Udland	7,0	6,1	4,9	3,7	3,7	3,6	3,7	3,6	3,7	3,8
Indland	4,2	5,1	2,8	2,6	2,8	3,8	3,9	4,0	4,2	4,2
Ændring i relativ lønudvikling ^a	2,8	1,0	2,1	1,1	0,9	-0,2	-0,2	-0,4	-0,5	-0,5
Ændring i effektiv kronekurs ^b	6,3	-1,9	2,4	2,0	-0,1	4,1	-1,0	-2,4	-0,0	0,0
Ændring i lønkonkurrenceevne ^c	-3,5	2,8	-0,3	-0,9	1,0	-4,3	0,8	2,0	-0,5	-0,5
Forbrugerpriser ^d	2,7	2,4	2,0	0,4	1,8	2,1	2,1	2,6	2,6	1,9

a) Lønstigningstakt i udlandet fratrukket lønstigningstakt i Danmark. Et positivt tal angiver en forbedring af konkurrenceevnen. For beregning af lønstigningstakt i udlandet henvises til bilagstabel I.2, note h).

b) Beregning jf. bilagstabel I.2, note d). Et positivt tal indikerer en stigning i kronens værdi og bidrager til en forværring af konkurrenceevnen.

c) Ændring i den relative lønudvikling fratrukket ændringen i den effektive kronekurs. Et positivt tal indebærer en forbedring af konkurrenceevnen.

d) Målt ved væksten i deflatoren for det private forbrug.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, Swedish Employer's Confederation, *Wages and Total Labour Costs for Workers, diverse årgange*, Stockholm, oplysninger fra Nationalbanken og egne beregninger.

Bilagstabel II.8 Sammenligning af skøn fra Dansk økonomi, efterår 1996 og Dansk økonomi, forår 1997

	Efteråret 1996			Foråret 1997		
	1996	1997	1998	1996	1997	1998
	----- Mængdestigning i pct. -----					
Privat forbrug	2,1	3,0	3,3	2,6	2,8	3,1
Offentligt forbrug	1,6	1,0	-0,5	1,9	1,7	-0,3
Offentlige investeringer	0,2	0,4	-0,9	-1,4	1,3	-0,9
Boliginvesteringer	5,6	11,2	7,3	8,9	10,6	8,9
Erhvervsinvesteringer	5,5	4,3	3,9	9,1	3,0	0,8
Lagerændringer ^a	-1,6	0,4	0,2	-1,0	-0,6	0,1
Indenlandsk efterspørgsel i alt	0,7	3,4	2,7	2,2	2,2	2,2
Vareeksport (fob)	1,1	3,3	2,3	1,9	5,6	3,0
Tjenesteeksport	11,4	4,3	4,4	4,2	2,6	4,0
Efterspørgsel i alt	1,6	3,4	2,7	2,2	3,1	2,5
Vareimport (cif)	0,3	5,1	4,2	1,9	3,1	3,3
Tjenesteimport	1,4	3,3	3,3	1,0	6,4	4,5
Bruttonationalprodukt	2,0	2,9	2,2	2,4	2,9	2,2
Nettoafgifter	2,1	3,0	3,3	4,4	2,8	3,1
Bruttofaktorindkomst	2,0	2,9	2,0	2,1	2,9	2,0
heraf private byerhverv	1,0	2,7	2,3	2,7	2,2	2,3
	----- Ændring i 1.000 fuldtidspersoner -----					
Arbejdsstyrke	-21	9	4	-20	-7	3
Privat beskæftigelse	6	9	1	11	8	10
Offentlig beskæftigelse	15	9	-6	11	11	-3
	----- 1.000 personer -----					
Ledighed	245	236	245	246	219	216
	----- Pct. -----					
Forbrugerpriser ^b	2,2	2,6	2,7	2,1	2,6	2,6
Eksportpriser	0,9	1,1	1,8	0,6	2,3	0,6
Importpriser	1,9	2,9	2,6	0,9	3,6	2,2
Timelønsomkostninger	4,1	4,5	4,7	3,9	4,0	4,2
Betalingsbalance, mia. kr.	13,8	6,3	0,1	13,4	16,1	11,8
Offentlig nettoopsparing, mia. kr.	-13,4	-4,1	-4,2	-16,2	5,3	6,8
Realvækst i aftagerlande, pct.	1,7	2,3	2,4	2,0	2,4	2,5
Lang rente, pct. p.a.	7,4	7,5	7,5	7,1	7,1	7,1

a) Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til BNP det foregående år.

b) Målt ved væksten i deflatoren for det private forbrug.